

891.99

7-46

ԱՐՇ. ՂԱՐԱԳՅՈՒԼՅԱՆ (ՇԱՌ-ԼԱՔ)

ԿՈՄՍՈՄՈԼ, ԱՍՏՂԻԿԸ

ԴՐԱՄԱ Յ ԳՈՐԾՈՂ. ԳՅՈՒՂԱ-
ԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻՅ

II ՏՊԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Պետական հրատարակչություն, — Յերեվան 1930

21-12

6 NOV 2011

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹ. ԳԻՒ. ՎԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆ
№ 15 ԲԱՆԳՅՈՒՂ ԹԱՏՐՈՆ № 15

891.99

7-46

այ

ԱՐԸ. ՂԱՐԱԳՅՈՒԼՅԱՆ (ՇԱՌ-ԼԱԹ)

ԿՈՄՍՈՄՈՒԼ ԱՍՏԴԻԿԸ

II ՏՊԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

880

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ. ՅԵՐԵՎԱՆ, 1930

Պ. ՄԱՍԻՍԻԱՆ

Публичная Библиотека

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

1. ԱՍՏՂԻԿ

17 տարեկան: Խրճիթվար: Տարիքի համեմատ ավելի փարթամ: Գեղեցիկ: Շարժումները, ձևերը կենդանի, արագ. վոճը կտրուկ, ղրական: Նայվածքը ներշնչում և համարձակութուն, հանդգնություն:

2. ՄԱՐԻԱՄ

Աստղիկի մայրը՝ 48 տարեկան: Գեղեցկադեմ, վտիտ, ժամանակից շուտ մաշված դեմքով, տխուր, բայց բարեհոգի արտահայտությամբ, նյարդային շարժումներով:

3. ԱՆԱՀԻՏ

Աստղիկի մորաքրոջ աղջիկը և մոտ ընկերուհին: 19 տարեկան, գեղեցիկ, դեմքի համեստ արտահայտությամբ, կյանքի պայմաններին լենթարկվող, հաշտվող:

4. ԲԱՐՍԵՂ

Աստղիկի կնքահայրը և տոհմաբազմի նրա ընտանիքի մոտ մադը: 62 տարեկան, բարեհոգի դեմքով. մեջքը քիչ կռացած և ծխում և չիբուխ: Խոսելիս՝ հազում և բրոնխիտից:

5. ԿԻՐԱԿՈՍ

Անահիտի նշանածը՝ 29 տարեկան: Գյուղական հարուստ և համոզված հակահեղափոխական: Նախկին տանուտերի վորդի: Դեմքը ունի շուրջ կյանքի մաշվածության հետքեր: Ընտանեկան կյանքում բռնակալ:

6. ԱԼԵՔՍԱՆ

Կիրակոսի մոտ ընկերը՝ 26 տարեկան: Գյուղական կուլակ. հա-

ԳՈՐԺՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

1. ԱՍՏՂԻԿ

17 տարեկան: Խրճիթվար: Տարիքի համեմատ ավելի փարթամ: Գեղեցիկ: Շարժումները, ձևերը կենդանի, արագ. վոճը կտրուկ, դրական: Նախածքը ներշնչում և համարձակություն, հանդգնություն:

2. ՄԱՐԻՍՄ

Աստղիկի մայրը՝ 48 տարեկան: Գեղեցկազեմ, վախտ, ժամանակից շուտ մաշված դեմքով, տխուր, բաց բարենոգի արտահայտություններ, նյարդային շարժումներով:

3. ԱՆԱՀԻՏ

Աստղիկի մորաքրոջ աղջիկը և մոտ ընկերուհին: 19 տարեկան, գեղեցիկ, դեմքի համեստ արտահայտություններ, կյանքի պայմաններին լենթարկվող, հաշտվող:

4. ԲԱՐՍԵՂ

Աստղիկի կնքահայրը և տոհմաբան նրա ընտանիքի մոտ մաքուր: 62 տարեկան, բարենոգի դեմքով. մեջքը քիչ կոացած և ծիծում և չիբուխ: Խոսելիս՝ հազում և բրոնխիտից:

5. ԿԻՐԱԿՈՍ

Անահիտի նշանածը՝ 29 տարեկան: Գյուղական հարուստ և համոզված հակահեղափոխական: Նախկին տանուտերի վորդի: Դեմքը ունի շուրջ կյանքի մաշվածության հետքեր: Ընտանեկան կյանքում բռնակալ:

6. ԱԼԵՔՍԱՆ

Կիրակոսի մոտ ընկերը՝ 26 տարեկան: Գյուղական կուլակ. հա-

կախորհրդային տիպ: Գեղեցիկ է, առողջ, թիկնավետ, գլուխը միշտ բարձր է պահում, դեմքի գոուզ արտահայտություններ:

7. ՓԻԼԻՊՈՍ

Գյուղական վաշխառու՝ 60 տարեկան: Կարճահասակ, թիկնավետ, դեպի դուրս ցցված փորով: Կարճ, խիտ մորուքով, հաստ հոնքերով և բեղերով: Դեմքը միշտ մտազբաղ է, աչքերը ցած գցած, խոսում է ակոհոլից խանձված ձայնով:

8. ՄԱՐԹԱ

Կիրակոսի մայրը՝ 62 տարեկան. տձև, չաղ, շարժուն աչքերով, դեմքի չար արտահայտություններ, հակառակ իր տարիքի՝ շարժունները, ձևերը աշխուժ են, արագ:

9. ԱՐԱՄԱՅԻՍ

Անահիտի հորեղբայրը: Գյուղխորհրդի նախագահ. կուսակցական, նախկին բանվոր: Ժամանակակից վարչական աշխատավորի գործնական տիպ: 28 տարեկան:

10. ՄԻՍԱԿ

Կոմսոմոլ: Գյուղփոկի՝ նախագահ: Ուրախ դեմքով, կատակասեր: 21 տարեկան:

Աստղիկը հագած է չթից հասարակ դեղրա, բայց ճաշակով կարված: Գլուխը բաց է, մազերը խնամքով սանրած, փոտներին չուստ, նուրբ գուլպաներով:

Կերակոս, Արամայիս յեվ Միսակ հագած են կիսաքաղաքացու շորեր: Գլխարկով են. փոռքերին ճաքերով կոշիկներ:

Բարսեղ, Փիլիպոս գյուղացու հատուկ շորերով են, մորթե մեծ գլխարկներով: Փիլիպոսը կրում է նաև արծաթյա լայն գոտի:

Ալեքսան հագած է գյուղական շորեր, սակայն խնամքով և մաքուր:

Մարիամ, Մարթա գյուղական հատուկ տարազով են, գլուխները կապած, փորոնցից Մարթան կրում է նաև ճակատին վուսկիներ:

Աճախիս առաջին գործողությունն մեջ հագնված է շատ լավ, բայց անճաշակ, իսկ չերկրորդ գործողությունում վատ է հագնված. դեմքով մաշված:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Բեմը ներկայացնում է գյուղական ողա՝ աղքատիկ, բայց խնամքով կահավորված: Կան գյուղական անհրաժեշտ կահավորասիներ: Պատերին միքանի տեղ փակցրած են պլակատներ յեվ միքանի ականավոր կոմունիստների նկարներ, ինչպես, որինակ՝ Լենին յեվ ուրիշներ: Մուտքը դիմացի կողմից է. միփեղկյա մեծ դուռ, փորը բացվում է փոքրիկ հաշտի մեջ: Հաշտից աջ դրսի դուռն է, իսկ ծախք տանում է թոնրատուն: Աջ պատի տակ կա մի մեծ սեղան՝ լրագրով ծածկված, վրան դարսած են գրքեր, «Մանկալ» թերթ յեվ ուրիշ լրագրեր: Զախ կողմում մի մեծ տախտ, փորը մահճակալի ծեմ ունի: Կան փայտյա հասարակ միքանի աթոռներ (տաքուրետ):

Տ Ե Ս Ի Լ 1

ՄԱՐԻԱՄ, ՓԻԼԻՊՈՍ (միջին դռնից ներս է մտնում Մարիամը, նրա յեթեմից Փիլիպոսը)

ՄԱՐ.—Եղ ա կովս, Փիլիպոս յեղբայր, հիմի դու քո խղճմտանքը, ինչ կուտաս՝ տուր:

ՓԻԼ.—Թե վոր բանը խղճմտանքի յես թողնում, դու լավ գիտես, վոր սաղ գեղամիջին ինձանից խղճով մարդ չկա: Դու ողորմած-հոգի Սարոյի հետ հաց ենք կերել, ախպերություն արել, դու յեվ ետոր իմ քվոր տեղն ես. ինչ վոր ուրիշները կովիդ տվին, յես միքանի մանեթ ել ավել տամ:

ՄԱՐ.—Աստված ել քո ղովլաթն ավելացնի, շատ նեղն եմ, Փիլիպոս յեղբայր, իմ ունեցած-չունեցածն ել եղ մի կոջն ա: Նստի՛ր, Փիլիպոս յեղբայր, ինչի՞ կանգնար (նստում են). ետոր ել մեր Անահիտի հարսանիքն ա:

ՓԻԼ.—Վարդանի աղջկան, հա, գիտեմ, լավ աղջիկ ա. շատ չերևի
լի տեղ ել հարս ա գնում:

ՄԱՐ.—Դու չե՛լ մեր մարդն ես, քեզանից ի՞նչ պահեմ. ծաղի փող
չունեմ: Խնամիներս տունս գան, մի թաս արագ ել ա չկա՝
պատվեմ: Յես ել ոջախի կնիկ եմ, կասեմ՝ խայտառակ չը-
լեմ գեղականի առաջ, լավն են ա՝ կովս ծախեմ:

ՓԻԼ.—Ինչ կըլի, շատ ել լավ կանես, կովի եղածը ի՞նչ ա. մար-
դու պատիվը ամեն բանից աղիւղ ա:

ՄԱՐ.—Դե, հիմի գնի մասին ի՞նչ կասես:

ՓԻԼ.—(Մսածկոց) Ինչ ասեմ... հիմի տավարը ելել ա ջրի գին:
Քո տեղակ մեկ ուրիշը անփող ել տար՝ չեցի առնի: Չունքի-
դարը չկա: Խոտի փութը ելել ա, եե՛, մի մանեթ: Են ուր
մի մալական մի լավ կով եր բերել ծախում եր, չերեսուն
մանեթ եր ուզում, ամա ըսկի մարդ ելա մոտ չգնաց:

Տ Ե Ս Ի Լ 2

Ներս Ե մտնում ՄԻՍԱԿԸ

ՄԱՐ.—Քա ի՞նչ, չերեսուն մանեթ կո՞վը...

ՓԻԼ.—Հա, քու արեւ:

ՄԻՍ.—(Մարիամին) Ասողիկը տանը չի:

ՄԱՐ.—Խրճիթ գնաց, Միսակ ջան:

ՄԻՍ.—Յես խրճիթից եմ գալիս՝ ենտեղ չեր:

ՄԱՐ.—Ել չեմ իմանում, ազիզ ջան: (Փիլիպոսին) Եղ խո՞մ մենակ
կովիս կաշին կարժենա չերեսուն մանեթ:

ՓԻԼ.—(Միսակի ներկայությունից անհանգստանալով) Դե ել չեմ
իմանում:

ՄԻՍ.—(Մարիամին) Եղ ի՞նչ, կովդ ես ծախում:

ՄԱՐ.—Հա, Միսակ ջան:

ՄԻՍ.—(Մարիամին) Լավ ել մուշտարի չես գտել, չես ի՞մ հոգին:

ՄԱՐ.—Դրուստ ա, ամա ենպես մի գին ա ասում:

ՄԻՍ.—Ի՞նչ ա տալիս:

ՄԱՐ.—Կասա՛ չերեսուն մանեթ:

ՄԻՍ.—Շատ լավ գին ա, ել ի՞նչ ես ուզում:

ՓԻԼ.—(Լուրջ ընդունելով Միսակի խոսքերը) Ընչ, ես ել Միսակը
տեսնո՞ւմ:

ՄԱՐ.—Քա եղ ի՞նչ ա կասեք... բա ենոր քավոր Բարսեղը կա-
սեր՝ հիմի լավ կովը հարյուր մանեթ արժի:

ՄԻՍ.—Ինչի՞ հարյուր հիսուն ել չարժի: Մենակ թե քեզպեսների
կովի համար չի ասած:

ՓԻԼ.—(Գլխի ընկած) Յանի ի՞նչ կուզես ասիլ:

ՄԻՍ.—Ըսկի, դուք ձեր բազարը արեք:

ՓԻԼ.—Կասենաս՝ չես չեկիլ եմ կովը զոռով առնեմ:

ՄԱՐ.—Դրուստ ա, Միսակ, չես եմ կանչել: Փիլիպոս չեղբայրն
ել մեր մարդն ա, խղճով մարդ ա, թող մի բան ել ավի-
լացնա՝ բազարը գլուխ դա:

ՓԻԼ.—Բաշուստա, ինչի չե, ավիլացնեմ: (Ձեռքը սանկլով ծոցի
գրպանը) Ընչ, քառասուն մանեթ, առ, ասա՝ խերը տենաս:

ՄԻՍ.—(Մարիամին) Ե, ի՞նչ ես անում, Փիլիպոս բիձա, քառա-
սուն մանեթով դու եղպես երկու կով կառնես, բա քեզ
պես հասկացող մարդն ել մի կնկա խաբվի՞:

ՓԻԼ.—(Կողմը) Հալլա՛, հալլա՛, ես շան տղեն ել մեր բազարին
պիտի վրա գար: (Միսակին) Դու չե՛լ ի՞նչ ես մարդի մաս-
խարա գցում: Թուրքը ասում ա՝ Փուլ բենիմ, մալ սենին.
փողը իմն ա, ապրանքը՝ քոնը, խելքը չի կտրում՝ թող չտա:

ՄԻՍ.—Եղ շատ խելոք ա ասել թուրքը: Հիմի թող քո փողը
քեզ մնա, նրա կովն ել՝ իրան:

ՓԻԼ.—Բաշուստա, չես չեցի իմացել, վոր խալիս ապրանքի իրա-
վունքը քո ձեռին ա:

ՄԻՍ.—Խալիս ապրանքի իրավունքը ի՞մ ձեռքին չի, համա ես-
պես քյասիբների ունեցածին քո գլուխ իշտահը կապելը
հա՛, եղ ի՞մ բանն ա:

ՓԻԼ.—(Կողմ) Ես լակոտներն ել մեր գլխին իստակ խաթա չեն:

ՄԻՍ.—(Մարիամին) Դու ինձ մի են ասա, ինչի՞ չես կովդ ծախում:

ՄԱՐ.—Միսակ ջան, ի՞նչ անեմ, վրես սթար չկա, հացի նեղու-
թյուն ունեմ:

ՄԻՍ.—Լավ, վոր հացի նեղություն ունես, բա մեր գեղի Փոկը
ինչի՞ համար ա:

ՄԱՐ.—Յա, եղ ի՞նչ բան ա, Միսակ:

ՄԻՍ.—Ինչի՞, Փոկն ել չես իմանում:

ՓԻԼ.—(Մեկուսի) Այ, չես եղ Փոկ իջաթ հանողին...

ՄԱՐ.—Քա, ի՞նչ իմանամ:

ՄԻՍ.—(Մարիամին) Փոկն են ա, վոր քեզ պես քյասիբները նե-
ղության մեջ ըլելիս Փիլիպոս բիձայի պես ազնիվ մարդկե-

ընց գլխացավանք չտան: Տեսա՞ր, քու հարցուր-հարցուր հիսուն մանեթանոց կովիդ քառասուն մանեթ փող եր տալիս, են ել քո ազիդ խաթրու համար: Փիլիպոս բիձան վոր կան, ոհ, ուրիշ մարդ ա: Բանի՛ քեզ պես միամիտների յա լոխպել: (Անմիջապես ծածկելով բերանը, Փիլիպոսին) Վայ, ներողութուն, Փիլիպոս բիձա, ուզում եյի տեսիլ—լավութուն արել: Անտեր լեզուս քացի տվեց:

ՄԱՐ.—(Տարտկուած) Դա ես տղեն ել ի՞նչ կասա:

ՄԻՍ.—(Մարիամին) Դու արեւ, Մարիամ մայրիկ, Փիլիպոս բիձան քեզ նեղութունից ուզում եր ազատել. չես հավատա, այ տեսմ. կովը պահելը՝ եղ մեկ նեղութուն, կթելը՝ ես երկու նեղութուն, չեղ, պանիր շինելը՝ ես իրեք նեղութուն: Իսկ ամենամեծ նեղութունը, եղ ուտելու նեղութունն ե: Հիմի Փիլիպոս բիձան կասե—տապեր դուք զրադ կանգնեք, եղ բոլոր նեղութունը յես քաշեմ: Խեղճ Փիլիպոս բիձա, յարաք ձեզ պես քյասիբների խաթրու ուտելու ինչ-քան նեղութուն քաշած կլինի: (Ցույց տալով Փիլիպոսի փորը) այ ես թափանն ել վկա յե:

ՓԻԼ.—(Չայրացած) Դե, բոլ ա ե, աննամուսներ, թու, փչացավ աշխարհը, ելի. ել վոչ մարդկութուն կա, վոչ քաղաքավարութուն, վոչ մեծի պատիւ պահել...

ՄԻՍ.—Դրուստ ա, դրուստ, Փիլիպոս բիձա, ձեր աշխարհը փչացել ա, ել վոչ գոփիկ եք կարում, վոչ գջլել, վոչ խաբել. շաբաշ, բուրդ ա ձեր բանը (աջ ձեռքով քեքեկալի խփելով Փիլիպոսի փորին, ձախով ձեռք բցելով վզին): Ախ, թափան, թափան, ես քու ախրը ի՞նչ ա ըլելու:

ՓԻԼ.—(Խիստ զայրացած) Թու, յես ձեր մարդ ասողին... (դուրս):

ՄԻՍ.—(Փիլիպոսի յետվից) Հը, բազարդ գլուխ չեկա՞վ...

ՄԱՐ.—Միտակ, ինչի՞ք բիարուռ արիր եղ մարդուն: Ելի վոր նեղը մնացինք, զրանց դուռն ենք գնալու:

ՄԻՍ.—Ի՞նչ պիտի զրանց դուռը գնանք, ե, յես չեմ հասկանում, քեզ ասացի՛ մի բանի նեղութուն ունես, են ա՛ Փոկից վերցրու. նախագահն ել յես եմ: Հը, ինչքան տամ:

ՄԱՐ.—Աստված քու բանը հաջողա, Միտակ ջան, մի տասը մանեթ տաս՝ բոլ ա: Եսոր Անահիտի հարսանիքին ծաղի կտամ:

ՄԻՍ.—Չե, եղ մեկը ներողութուն կանես, Փոկը ծաղի համար փող չի տա: (Դեսից լավում ե նիպոսի հարվածների ձայն՝ հո, ոհո, յեվ այլև):

ՄԱՐ.—Վայ, կովս ելի արձակվել ա, գնացել Մելիքանց դեղի վրա: (Շատ դուրս ե գնում):

Տ Ե Ս Ի Լ 3

ԱՍՏՂԻԿ, ՄԻՍՍԿ

ԱՍՍ.—Միտակ, յես քեզ եմ ման գալիս:

ՄԻՍ.—Յես ել քեզ: Անցյալ որվա ժողովի արձանագրութունը պատրաստել ես:

ԱՍՍ.—Հա, վերցրու (տալիս ե). հենց ընկեր Սարգսյանի հետ ել կուղարկես:

ՄԻՍ.—Ընկեր Սարգսյանը արդեն գնաց:

ԱՍՍ.—Ափսոս:

ՄԻՍ.—Նրան կեստորոնից շտապ կանչել եյին:

ԱՍՍ.—Ա՛խ, Միտակ, յերանի նրանց, վոր ընկ. Սարգսյանի պես ուսումնական մարդկանց ամեն որ կլսեն. միքանի որ ել մնար՝ ի՞նչքան բան կսովորեցինք նրանից: Ի՞նչքան ել իրան հասարակ եր պահում. տեսա՞ր, գեղականի՛ հետ ինչ-պես յալլի բռնեց:

ՄԻՍ.—Ասում են՝ նա առաջ բանվոր ե յեղել, իսկ հետո, խորհրդային իշխանության որոք, գնացել ե Մոսկվա սովորելու:

ԱՍՍ.—(Հառաչելով) Յարար, Միտակ, մենք ել եղպես մի բախտի կարժանանանք:

ՄԻՍ.—Բայց գիտե՛ս, Աստղիկ, ընկ. Սարգսյանը քեզ շատ ե հավանել, քո մասին հարցուփորձ եր անում:

ԱՍՍ.—Բայց մեր աշխատանքներից նա այնքան ել գոհ չմնաց: Տեսա՞ր, յերբ խրճիթի պահարանից մեկ-մեկ դուրս բերեց չկտրտված գրքերը,—մկները ձեզանից շատ են կարդացել—տասց:

ՄԻՍ.—Դրուստ, եղ մեծ ամոթանք եր մեզ համար:

Տ Ե Ս Ի Լ 4

ԱՆԱՀԻՏ, ԱՍՏՂԻԿ

ԱՆ.—(Մտնելով) Բարե ձեզ:

ՄԻՍ.—Դե, յես գնացի...

ԱՆ.—Ինչո՞ւ փախավ:

ԱՍՏ.—Գործ ունենք: Եսոր հարսանիքդ ե, իսկ դու տանից դուրս ես գնացել:

ԱՆ.—Ե, բան եր՝ յեղավ: Հարսանքավորները դեռ շուտ չեն հավաքվի: Քավոր Բարսեղը յեկել ե ձեզ մոտ:

ԱՍՏ.—Ձե, ի՞նչ կա վոր:

ԱՆ.—Վոչինչ, եսպես հարցրի: Ես ի՞նչ ե քու արածը, լաչեզ չես անում իմ հարսանիքին գմս:

ԱՍՏ.—Լավ, թողնենք եդ: Դու ինձ են ասա, ինչո՞ւ են որը չմտցիր Սարգսյանի դասախոսութեանը: Եդպիսի դասախոսութեան մեր գյուղում տարին մեկ անգամ ել չի պատահի:

ԱՆ.—(Անկույտ) Լավ, իմացել եմ եդ դասախոսութեան մասին: (Կիսահանդիմանակա՞ն) են ել եմ իմացել, վոր դասախոսութեանից հետո դու մենակ գնացել ես ընկեր Սարգսյանի մոտ:

ԱՍՏ.—Հա, գնացել եմ, ի՞նչ կա վոր:

ԱՆ.—Են, վոր եսոր սաղ գեղը դրա մասին ե խոսում, վոր դու անվայել բան ես արել:

ԱՍՏ.—Ձեմ իմանում, իմ գնալն ե անվայել բան, թե՛ ձեր խոստը:

ԱՆ.—Լավ, գնացիր, միքանի գեղական տղերանց ե աղջիկներին հետ կերթայիր:

ԱՍՏ.—Ինչի՞, գազանի մոտ ելի գնում, ինչ ե:

ԱՆ.—Ախ, Ասողիկ, ախար չե՞ վոր գեղակտնը քո վարմունքը չի կարող հասկանալ:

ԱՍՏ.—Շատ հարկավոր ե, եդպիսիները թող ինձ չհասկանան, չես դրա մասին ըսկի չել չեմ մտածում:

ԱՆ.—Ե, լավ, թողնենք եդ խոսակցութիւնը: ախար չես քեզ մոտ չեկել եմ մի ուրիշ գործով:

ԱՍՏ.—Գլխիս խրատներ կարդալու:

ԱՆ.—Եդ իրա կարգին: Դու ինձ են ասա՝ ինչո՞ւ չես ուզում գալ իմ հարսանիքին:

ԱՍՏ.—Մարդիկ հարսանիք են գնում ուրախանալու:

ԱՆ.—Ուրեմն դու ուրախ չե՞ս:

ԱՍՏ.—Թե վոր զրուստը ասեմ՝ ուրախ չեմ: Անո ջան, բա ո՞ր մնացին քո խոստումները, մեր ծրագրերը, վոր գնալու ե- չինք Յերեան սովորելու: մի՞տդ ա՛ ինչ բաներ ելիր ասում:

ԱՆ.—Ե, ինչ կա, ելի կգնանք: Կիրակոսը ասում ե՝ քեզ կուղարկեմ Յերեան՝ ուսումդ շարունակես:

ԱՍՏ.—Դրանք դատարկ խոսքեր են. դժուրական աղջկա համար մարդու գնալուց հետո գնալ ուսում շարունակելը ախճա՞ն ել հեշտ բան չի:

ԱՆ.—Ախար, Ասողիկ ջան, ըսենց մենակ մնալն ել մի բան չի: մարդիս սիրտը ուզում ա մեկը ունենա, սիրի, սիրվի: բա աղջի, քո սիրտը ըսենց բաներ չի ուզո՞ւմ: Մի ասա, Աստղիկ ջան, դու ո՞ւմ ես ուզում:

ԱՍՏ.—Ըսկի մեկին ել:

ԱՆ.—Սուտ ես ասում, բա քեզ մեր չի բերե՞լ:

ԱՍՏ.—(ձնեվում ե, կարմրում):

ԱՆ.—Այ, տեսնո՞ւմ ես, գիտեմ՝ քո սիրտն ել մեկին փնտռում ե: (Քեֆաբար) Ասողիկ ջան, մենք մոտ ընկերուհիներ ենք, միասին խաղացել ենք, միասին մեծացել, արի կըլի՝ միասին ել պսակվենք:

ԱՍՏ.—Եդ ելիր ասելու:

ԱՆ.—Հա, Ասողիկ ջան, արի դու չել Ալեքսանին առ ու պրծիր: Կիրակոսը, Ալեքսանը մոտ ընկերներ, մենք ել մոտ ընկերուհիներ: Ես ինչ լավ բան ե ըլելու:

ԱՍՏ.—Իսկ ե իսկ պառավական խոսքեր: պսակվեմ, ինչ ե՞ դու չես պսակվում: Ալեքսանին առնեմ, ինչ ե՞ դու չել նրա մոտ ընկերոջն ես առնում:

ԱՆ.—Բա, Ասողիկ ջան, եսպես մնալով ել քու վերջը ի՞նչ ա ըլելու: Խաթը չմնա, շատերը քո խելքի վրա ծիծաղում են:

ԱՍՏ.—Ի՞նչ անենք, մի ժամանակ Լենինի պես մարդու մտքերի վրա չել են ծիծաղել: բայց նա հաստատ մնաց իր գաղափարներին ե հաղթութիւնը տարավ:

ԱՆ.—(Քիչ հեգնակա՞ն) Դու չել ուզում ես Լենին դառնալ:

ԱՍՏ.—Յես կգնամ Լենինի ճանապարհով:

ԱՆ.—Լենինը ասել ա՛ չամուսնանալ:

ԱՍՏ.—Մեզ հլա հարկավոր ա սովորել, մի նպատակի հասնել, իսկ ամուսնանալ՝ միշտ ել կարելի չե:

ԱՆ.—Ե, ի՞նչ ասեմ, գիտեմ, վերջը շատ ես փոշմանելու, բայց ուշ կըլի:

ԱՍՏ.—Եդ հետո կերեա՛ չես կփոշմանեմ, թե դու, վոր դավաճանցիր քո գաղափարներին, քո կուսակցութեանը ե մինչեւ իսկ համաձայնվել ես կուլակի կին դառնալ:

ԱՆ.—(Վրդովված) Դե լավ, դու չել ինչ ամեն հասողին՝ կուլակ, կուլակ, չգիտեմ ինչ: կուլակներ հիմի չկան:

ԱՍՏ.—Հա, մի որում եդպես փոխվեցի՞ր, արդեն նրանց կոչմն ես:

S E U I L 5

Նույնք յեվ ՄԱՐԻԱՄ

ԱՆ.—(Մարիամին) Բարե, մոքեր, ես ի՞նչ մեր ու աղջիկ ծանր եք ժաժ գալիս: Հարսանքավորներն ել ես ա հավաքվում են:

ՄԱՐ.—Ուրախութունով պսակ ըլի, աղիզ ջան, բախաժովոր ըլիս, համա մեր կողմից՝ ներող չեղեք. մի քիչ քեֆս խաւար ա:

ԱՆ.—Բա յես պսակվեմ, իմ հալալ մոքերը, նրա աղջիկը իմ հարսանիքին չըլին:

ՄԱՐ.—Ի՞նչ ասեմ, աղիզ ջան, վրես սթար չկա. մեկ ել .. (ուզում է մի բան ասել, նկատում է):

ԱՆ.—(Գլխի բնկած) Ամոթ ա դրա մասին մտածելը. իմ հարսանիքը ծաղով չի ըլիլու: Դե՛ վռազ եմ, յես գնացի, դուք ել հազիրվեք ու յեկեք. թե չե՛ հարսանիքը ձեր դռնովն ա անցկենալու, ձեզ ել կգցենք գլոյնդի մեջ ու կտանենք: (Ասդիկին) Աստղիկ ջան, եդ հիմի ինչ վոր քո զլխում կա, (փչելով ավի մեջ) փուֆ, բոլորը դատարկ բաներ են, հուսով եմ՝ խելքի կգաս (դուրս):

ԱՍ.—Յերբ խելքս կորցնեմ... (նսում է, սկսում է կարգալ: Մարիամը վերցնում է նադերը, սկսում է գուլպա գործել: Յերկար պաուզա):

ՄԱՐ.—(Խեթ-խեթ նայելով Ասդիկին) Աղջի, ելի ի՞նչ ա, հա՛-հա՛-վար կարդում ես, բոլ չեկա՛վ. եդ ա ուսումնարանն ել ա՛-վարտեցիր, պրծար, ել ի՞նչ ես անում գիրքը, քիչ ել տան գործի մտիկ արա:

ԱՍ.—(Թողնում է գիրքը) Դրուստ, յես եսոր վոչինչ չեմ արել: Համա մի նեղանա, մայրիկ, եզուց ել յես կաշխատեմ, դու կհանգստանաս:

ՄԱՐ.—(Անբավական) Ե՛, նեղանամ-չնեղանամ, դու վոր ինձ համար աղջիկ չես:

ԱՍ.—Թող, մայրիկ, եղպես մի խոսի:

ՄԱՐ.—Բա ի՞նչ թհար խոսամ: Տաս ոխթ տարեկան աղջիկ ես, հլա խելքդ ուսումի, ժողովքի, յես ինչ գիտամ՝ կուսակցու-թյուն, եդ ել ելավ հասած աղջկա շնորհք: (Պաուզա) Ես չաշիս կնիկ եմ, ամա չունքի եսոր չեյի իմացել, վոր տաս ոխթ տարեկան աղջիկը հլա կարդա:

ԱՍ.—Ե, մայրիկ, հլա շատ բաներ կիմանաս, շատ:

ՄԱՐ.—Դրուստ ա, հլա շատ բաներ պտի իմանամ: Չմեռանք, են ել իմացանք, վոր գեղի նախագեն միթամ կնիկ ա:

ԱՍ.—Յեկ շատ ել լավ ա, տղամարդկանցից ել լավ ա կառա-վարում: Այ, մայրիկ, թե վոր ուզենայիր, դու մեր գեղի նախագահը կլինեիր:

ՄԱՐ.—Դե, թող, աղջի, եդ եր պակաս:

ԱՍ.—(Ուրախ կատակելով) Մայրիկ, թե դու եյիր յեղել մեր գեղի նախագահը, ասեմ ինչ հրամաններ կտայիր: Հլա հողը բոլորը կբաժանեիր հարուստներին: Կարգելեիր ամեն տե-սակի ժողովները, համաճախող՝ կանանց, կոմսոմոլներին: Կհրամայեիր աղքատ գյուղացիներին որեկան յերեք ան-գամ ժամ գնալ: Չորության դեմ կովելու համար կառաջար-կեիր մատաղներ մորթել: Իսկ ուսումնարաններում կկար-գադրեիր որեկան հինգ ժամ կրոն պարապել (ծիծաղում է):

ՄԱՐ.—(Չայրացած) Դե, աղջի, բոլ ա ծիծաղաս մորդ վրա:

ԱՍ.—Դրուստ չեմ ասում, մայրիկ:

ՄԱՐ.—(Նույն գայրույթով) Դե, աղջի, բոլ ա, յան, քա մի նստի: (Քառում է քեվից, նսացնում կողքին) ամոթ ա, հասած աղջկան եդքան ծիծաղալը լավ չի:

ԱՍ.—(Կեղծ լռությամբ) Լավ, չեմ ծիծաղա (պաուզա): Հիմի ի՞նչ անենք... Նստենք եսպես, չե՛... Լավ, նստենք: (Ձեռները կրծքին ծալած, կոմիկ պոզայով նսում է մոտ կողքին, աշխա-տելով նմանվել գյուղական պառավներին):

ՄԱՐ.—(Նայում է Ասդիկին տարակուսած, վեցացած, ծանր հա-ռաչում) Ախ...

ԱՍ.—(Ծամածոելով) Ախ...

ՄԱՐ.—(Խիս գայրացած վեր է բռնում սեղից) Այ, դու բեյթուն աղջիկ, յես քո մասխարեն եմ հա... (Սկսում է ման գալ) Քա են ճիպտուն ել ի՞նչ յեղավ:

ԱՍ.—Ճիպտուն ես ման գալի՛ս, մայրիկ, դե, ենա կասեիր, յես կտայի (նմանապես ման է գալիս: Ի վերջո Ասդիկը գնում է նիպոսը) Առ, մայրիկ:

ՄԱՐ.—(Ուզում է հարկածել, բայց ճեմելով Ասդիկի կոմիկ պո-զան՝ նիպոսը ցած է գցում):

ԱՍ.—Ֆիզկուլտով ես ուզում պարապել, մայրիկ, եդ չեկավ, թող քեզ սովորցնեմ (բռնում է մոտ ձեռներից յեվ շարժում հեռ, առաջ, վեր, վար) մեկ, յերկու, յերեք, չորս (մի բանի

անգամ, մինչեւ Մարիամը գայրուքից աւ բնդդիմադրութիւնից
ընկնում է ցած) մեկ, յերկու, յերեք, չորս (ասելով մօտը բե-
րում, նստացնում է ասխիւն):

ՄԱՐ.—Ձե, աղջիկս գժվել ա, գժվել...

ԱՍՏ.—Տեսա՞ր, մայրիկ, ֆիզիկոսով ինչպէս կպարապեն: Իսկ դու
վերցրել եյիր ճիպոտը և քիչ մնաց ինձ խփեցիր:

ՄԱՐ.—Բա վոր աչքդ ել հանելի տեղը չե՞ր:

ԱՍՏ.—Ոյ, ոյ, ոյ, եղ ի՞նչ ես ասում, մայրիկ, դու չե՞ս իմանում,

վոր խորհրդային իրավակարգում խփելու իրավունք չկա:

ՄԱՐ.—(Լացակումած ձայնով) Բա եղ կարգերում, եղ որենքնե-
րում մի խեղճ, անտեր կնկա հոգին հանելու, սիրտը դադե-
լու իրավունք կա...

ԱՍՏ.—Դե լավ, մայրիկ, ներքի, ուզում եյի քեզ հետ քիչ հանաք
անեն (ջերմագին գրկում է մօր իրանը, գլուխը դնում կրծքին):

Ախ, մայրիկ ջան, թե իմանաս քեզ ինչքան շատ եմ սիրում:

ՄԱՐ.—(Սրբելով արտաւեր, Աստղիկին հեռացնելով իրանից) Դե,
թող, դու ինձ ըսկի չել չես սիրում. չես ի՞նչ մեր եմ քեզ
համար. գնա քո կոմսոմոլների կշտին, նրանք քեզ ավելի
չեն հավան: Են որվանից, վոր գրի սեն ու սիպտակը ջո-
կեցիր, հիմի չես քո կշտին մի տավար եմ:

ԱՍՏ.—Սխալվում ես, մայրիկ ջան: Ե, ինչ տսեմ, մի որ կհաս-
կանաս, թե չես քեզ ինչքան եմ սիրել:

ՄԱՐ.—Մորդ վոր սիրելիր, նրան եսքան նեղութուն ու տան-
ջանք չեցիր տա, նրա մօրազը փորումը չեցիր թողնի (վեր-
ցնում է գուլպան, սկսում է գործել): Մի են թելի կծիկը
ինձ տուր:

ԱՍՏ.—(Կատարում է յեւ դարձյալ տեղավորվում մօր կողքին):

ՄԱՐ.—Ես հատերն ել թափան:

ԱՍՏ.—Տուր, մայրիկ, չես անցկացնեմ ճաղին: (Վեցնում է Յեր-
կար պաուզա):

ՄԱՐ.—(Մանր մտաւնդրութիւնների մեջ ընկած) Ե, Աստղիկ, Աստ-
ղիկ, ես տասը տարի չա հերդ չկա, քամբախտ Նիկոլի կըռ-
վում կորով: Ախպորդ դաշնակները տարան, սպանին, մենք
եւ մնացինք անտեր: Ես տասը տարի չա, տասը հազար տե-
ռակ գողով ու տանջանքով մի կտոր չոր հաց ենք ձեռք
բերում չես ու դու: Ել իլլաջ չի մնացել, բալա ջան, մարդ
չունենք, պաշտպան չունենք, մինչի լե՛րը եսպես մղկտանք:

ԱՍՏ.—Ե, լավ, ի՞նչ անենք, մայրիկ:

ՄԱՐ.—(Համոզեցուցիչ ջոնով) Ի՞նչ պտի անենք. են ա՛ր բախտը
եկել ա, մեր դռանն ա կազնել:

ԱՍՏ.—Հատերը անցրի ճաղին, վերցրու, մայրիկ:

ՄԱՐ.—(Վեցնում է պաուզա) Եսոր Ձանոյնց Սաթոն եկել եր.
կասա՛ Ալեքսանը շատ ա ուզում Աստղիկին, կասա՛ չաաք,
գողով կփախցնեն, իմացա՛ր:

ԱՍՏ.—(Անփույթ) Իմացա, մայրիկ, ես գուլպայի թաթը չես կա-
սեմ նեղ ես բռնել:

ՄԱՐ.—Նեղ չի: (Պաուզա) Աստղիկ ջան, աղիդ բալա, քեզանից
սավալի ուրիշ միթարութուն չունեմ: Ալեքսանը փիս
տղա չի. տները շեն, դովաթները բոլ, չես ըտենց մի փեսա
ունենամ, քո բախտավորութունը տեսնեմ: Քու ես ժողով-
ներից ի՞նչ ա դուրս գալու... Սաղ գեղամիջին խայտառակ
ես ելի. առավոտ ով վեր ա կենում՝ քո վրա չա խոսում, թե՛
կոմսոմոլների հետ ժողովքի կերթա, թիատր կխաղա, կծի-
ծաղա, տղերանք ձեռ են տալիս, վոր չեմ իմանա՛ լավ ա
գետինը ճեղքվի ինձ մեջը անի: Ամոթու սուս եմ կենում:
Ախ, բալա ջան, ինչ տսեմ, մեր պտի ըլիս, վոր իմանաս ինչ
բան ա աղջկա նամուսը:

ԱՍՏ.—Ինչ տսեմ, մայրիկ ջան, դու չի կոմսոմոլ պտի ըլիս, վոր
իմանաս՝ ինչ բան է ուսում, լուսավորութուն, առաջդի-
մութուն:

ՄԱՐ.—(Ձայրացած) Աղջի, բոլ ա եղ կուսակցականները ծոտի-
պտի խոսքեր անես: Լավ ա տար ինձ գերեզմանը գիր,
ընդունց դենը ինչ կուզես՝ արա: Ելի լավ ա Ալեքսանը
աչք ա գցել քեզ վրա. թե չե՛ քեզ հվ կառնի: Սաղ գեղա-
կանը ասում ա.—Աստղիկը լկրտված, դուրս ընկած աղջիկ
ա, հարս չի կարա ըլի:

ԱՍՏ.—Մայրիկ, թե դու չի կուզես ինձ սաղ-սաղ գերեզմանը
գնես, տուր ինձ Ալեքսանին:

ՄԱՐ.—(Ձայրացած) Քա, ընչե՛, աղջի, ընչի՛...

ԱՍՏ.—Այ, տսեմ: Առաջինը, վոր Ալեքսանը ենքան ել լավ տղա-
ներից չի, գեղի անկիրթ, կոպիտ գոռաւներից է:

ՄԱՐ.—Քա աղջի, եղքան դովաթ ունեցող տղին փիս կըլի՞...
Բա հւ՛մ ես ուզում:

ԱՍՏ.—Ըսկի մեկին ել, Հավատացիր, մայրիկ ջան, վոր չեն ա-
սում մարդի գնալ—զգվանքս ա գալիս: Ել չասենք Ալեք-
սանին, վոր նրան ըսկի, ըսկի չեմ ուզում:

ՄԱՐ.—Ե, բայա ջան, ամենքն ել եղպես են ասել: Մարդի գնալը
քեզանով չի, արար աշխարհով ա: Ինձ ել վոր հորդ տվին՝
հլա խելքս բան չեր կտրում, լաց եյի ըլում, կշտից փախ-
չում. ամա հետո ենքան սիրեցի... (ձեռները ամբարձելով)
Ե, լուս իջնի նրա գերեզմանին:

Տ Ե Ս Ի Լ 6

Նույնք լել ԲԱՐՍԵՂ.

ԲԱՐՍ.—Բարով տեսանք, սանամեր Մարիամ:
ՄԱՐ.—Բարին արևուդ, քավոր Բարսեղ:
ԲԱՐՍ.—Ելի թնչ՝ մեր ու աղջիկ դարդ դարդի չեք տվել:
ՄԱՐ.—Ինչ անենք, դարդից սավաչի ուրիշ բան չունենք: Նըս-
տիւր, քավոր: (Ասողիկին) Աղջի, մի են բալիշը դիւր, քավո-
րը հանգիստ նստի: (Ասողիկը կատարում է):
ԲԱՐՍ.—(Ասողիկին) Զորանաս, Ասողիկ ջան: (Մարիամին) Դար-
դի քամակից ուրախութիւն ել պտի ըլի, վոր իրարու սաղ
գան:
ՄԱՐ.—Մեզ պես քյասիբներին ուրախութիւնը վճրտեղից ըլի:
ԲԱՐՍ.—Ուրախութիւնը, բազի, իրա վոտոջն ա գալիս. մենակ
թե դուռը պտի բաց անես, վոր ներս մտնի:
ՄԱՐ.—(Հառաչելով) Ախ եզ ել դրուստ ես ասում:
ՄԱՐ.—Եսպես սիրուն, ջեյրանի պես աղջիկ ունես, ընչի՞ մարդի
չես տալիս, դու չեյ մի խնամի ունենաս, աղջկանդ բախ-
տավորութիւնը տենաս, ուրախանաս:
ՄԱՐ.—(Ավելի ծանր հառաչելով) Ե, ինչ ասեմ:
ԲԱՐՍ.—Ղորդ, ես աղվես բռնողանց Ալեքսանը կուզա աղջկանդ.
ընչի՞ չես տալիս: Յա չե կմտածես՝ Ալեքսանից լավ տղի
տաս:
ՄԱՐ.—Քա, թվ չի տալիս: (Յույց տալով Ասողիկին) Ընչ, վոր
ինքը չուզա:
ԲԱՐՍ.—Ի՞նչ թհար չուզա... Աղջկան ի՞նչ խոսք կհասնի—կու-
զա, չուզա, ծնողը ցանկացել ա, պրծավ գնաց:
ԱՍՏ.—(Կողմը) Են վաղ եր, վոր եշը կաղ եր:
ՄԱՐ.—Կասա՝ պսակ չուզեմ, ուսումի պտի եթամ:
ԲԱՐՍ.—Դճր:

ՄԱՐ.—Քա թնչ իմանամ: Կասա՝ կուսակցութիւնը ինձի Յերևան
պտի դրկա, եթամ կարգամ:

ԲԱՐՍ.—Յան, գեղական աղջկան ի՞նչ կվայելի Յերևան, ուսում:

ԱՍՏ.—Ինչի՞ վայելի չի, քավոր Բարսեղ: Ի՞նչ ա, վոր աղջիկ ենք
ծնվել, մարդ չենք:

ԲԱՐՍ.—(Մարիամին) Ես կուսակցականները սովորեցրած կըլնեն:
(Ասողիկին): Բան չասինք, Ասողիկ ջան, աղջիկն ել մարդ
ա, համա աղջիկ տածող ամանաթ ապրանք ա. ինչքան լավ
պահես, ենքան թանգ կծախվի, նրա մուշտարին շատ
կըլի:

ՄԱՐ.—Շատ դրուստ կասա:

ԱՍՏ.—Շատ սխալ կասա: Աղջիկը ծախու ապրանք չի:

ԲԱՐՍ.—Դե լավ, թող քո խոսքը ըլի. մենք քեզ չենք ծախում,
կուզենք Ալեքսանի հետ բախտավոր անենք: Ալեքսանին
կուզեմ:

ԱՍՏ.—(Իրական) Չե:

ԲԱՐՍ.—Ալեքսանից լավին ես առնելու... Յանի միտդ ի՞նչ ա,
աղջի:

ԱՍՏ.—Ալեքսանից վատին եմ առնելու, իմացար: Յես մարդի
գնալ չեմ ուզում:

ԲԱՐՍ.—Չըլի՞ կուսանաց վանքն ես մտնելու:

ԱՍՏ.—(Անմիջապես) Կուսապրոց եմ մտնելու:

ՄԱՐ.—(Չսպառնալով բարկուքով) Ախ, ախ, ես աղջկա լեզուն... Ես
ել քո կոմսոմոլ լինելու շնորհքը: Աղջի, ամոթ արա, քավոր
Բարսեղը մեծ մարդ ա, նրա դիմացը եղպես չեն խոսա:

ԲԱՐՍ.—Դրուստ կասա, բան, աղջկա լեզուն միքի՜ կարճ կըլի,
մեծի պատիվ կպահեն:

ՄԱՐ.—Ախ, քոռանամ չես, ես որվանից վոր ես աղջիկը գնաց
կոմսոմոլների մեջ մտավ, ել սրա լեզվին հաղթել չի ըլի:

ԲԱՐՍ.—(Ասողիկին) Լավ, դու հիմի ինձ են ասա՝ ասենք կուսակ-
ցութիւնը քեզ դրկեց Յերևան, շատ կարդացիր, շատ ու-
սում առար. չանի վերջը ահուշեր ես ըլելու, չա չե՝ չենե-
ռալի կնիք:

ԱՍՏ.—(Կոպիտ) Տավարած եմ ըլելու:

ՄԱՐ.—Վույ, քոռանամ... (Ասողիկին, խիստ հանդիմանակաւ) Աղ-
ջի, սե երես, բոլ ելավ, ամոթ արա, քավոր Բարսեղի ա-
ռաջ եղպես չեն խոսա:

ԱՍՏ.—Բա թնչ ասեմ, մայրիկ: Աղջիկը տրոււմ ե առնում նրա

համար, վոր գեներալի կին դառնա. (ծաղրական) Հայաստանի գեներալները Ձանգեղուրի ճամպով վաղուց ճղել են, քավոր Բարսեղ:

ԲԱՐՍ.—(Կողմը) Կոմսոմոլ, հա կոմսոմոլ... Ձե, ախպեր, սա մեզ լեզվակոխ կանի: (Մարիամին) Ե, սանամներ, յես ել մեր բարեկամության խաթրու, ասի, մի մարդկուկուն արած ըլեմ, Աստղիկի բախտավորության պատճառ ըլեմ. վոր հիմի չուզա, մեղքը իրա վիզը:

ՄԱՐ.—(Աստղիկին) Խեղճի արի, աղջի, բոլ ելավ, աննամուս, յես՝ մերդ, քավոր Բարսեղը, քո կշտին ենքան ել խաթր չունեն, վոր կոտորվես... Բախտը իրա վոտով մեր դուռն ա եկել, ել ի՞նչ ես ուզում, տնավեր:

ԲԱՐՍ.—Ալեքսանը կասա՝ Աստղիկի մոր հողերը կվարեմ, տիրութուն կանեմ:

ՄԱՐ.—(Աստղիկին) Կիմանաս, աղջի, կիմանաս:

ԲԱՐՍ.—Կասա՝ Աստղիկին լավ խառ շորեր, տուփի կանեմ, նապալուն կառնեմ՝ շարի ձկտտին. մորն ել ձեռիցս եկած լավութունը չեմ խնայի:

ՄԱՐ.—Կիմանաս, աղջի, կիմանաս: Ել ուժ չի մնացել վրես: Կովին դաբը չկա. ես ցորենն ել մինչի գարուն կհերքի:

ԱՍՏ.—Ո՞վ ե մեղավոր, մայրիկ, վոր դու մեր ուտելու ցորենը մատաղի տվիր, տերտերների փորը լցրիր...

ՄԱՐ.—(Կտրելով խոսքը) Բա հորդ, ախպորդ գերեզմանները թողնեմ անորհնել մնան...

ԱՍՏ.—Մերմացու գարին ծախեցիր, հարսանիքներում ծաղի տվիր:

ՄԱՐ.—(Խիստ) Սուս, բեթուն աղջիկ, բա ի՞նչ, Սարոյի կնիկը ըլեմ, տասը մանեթ ել ա խալաթ չտամ. խալթը ի՞նչ կտաս:

ԱՍՏ.—Բա վոր գարնանը ուտելու հաց չունենանք, եղ. խալթը մեզ մի գրվանքա ալլըր կտա. ինչ ա՝ Սարոյի կնիկն ես:

ՄԱՐ.—Բա պատիվս գետնով տամ... Խալաթը աղաթ ա:

ԱՍՏ.—Մարդկանց թալանելու համար:

ՄԱՐ.—Ձենդ...

ԲԱՐՍ.—Աղջի, ամոթ արա, եղպես չեն խոսա, խալաթը պապենական աղաթ ա:

ԱՍՏ.—Լավ աղաթ: Տանը չեղած-չեղածը ծախիր, պարտքերի տակ ընկիր, անոթի մնա, ինչ ա՝ պապենական աղաթ ա: Այ, քանգվին եղ պապենական աղաթները:

ՄԱՐ.—(Շուտ խիստ) Այ թաղեմ յես քեզ պես աղջիկը, եղ չաչանակի լեզուդ չներին տամ:

ԲԱՐՍ.—Դե լավ, հիմի եղ մասալեն թողնենք: (Աստղիկին) Հիմի դու ինձ վերջնականը ասա, Ալեքսանին առնելու չես, թե չե. տղի կողմից եկել եմ՝ վերջնական խոսքը տանեմ:

ԱՍՏ.—Տասն անգամ ասի՝ չե:

ՄԱՐ.—Այ չուր քեզ, աննամուս, քո մերը յես եմ, քո իրավունքը իմն ա: (Բարսեղին) Գնա ասա՝ կուզա: (Հեռվից զավում են հարսանյաց նվագախումբն ձայներ):

ԱՍՏ.—Դե վոր, մայրիկ, Ալեքսանին դու ուզում ես, դու չե՞լ ներան առ:

ՄԱՐ.—(Ցասկոս) Ձենդ, ա՛յ բոյըդ թաղեմ: Ձե, յես իմ գիտեցածը կանեմ:

ԱՍՏ.—Ցես ել իմը. վերջը չփռմանես (մոտենում է սեղանին, մեկնաբար բերում մի գիրք):

ՄԱՐ.—(Բարսեղին, կամացուկ, գաղսնի ինչ-վոր բացատրում է: Բարսեղը հավանության նշաններ է անում: Նվագախումբը, հարսանավորների ուրախ աղաղակները հեռանում են):

ԲԱՐՍ.—Լավ, լավ, դու արխային մնա, յես գիտեմ՝ ինչ թհար գործը գլուխ կբերեմ:

ՄԱՐ.—Ես ա հարսանքավորներն ել պալիս են: Ելի դու, քավոր Բարսեղ, մի բան տես:

ԲԱՐՍ.—Արխային մնա: (Վեր է կենում, դուր լայն բաց անում, դիմավորում հարսանավորներին): Համեցեք, համեցեք, (Ներս են մտնում՝ Անահիս, Կիրակոս, Ալեքսան, Մարթա յեկ ուրիշ հարսանավորներ: Մեկը ուսից փառ է ավել խուրջներ՝ մեջը լիք գինու ռետով, գլուղական նվագախումբ: Այս քեսարանը քողում ենք դերակնարների հայեցողության: Կարող են պարել, ուրախանալ, սակայն առանց կարգը խանգարելու):

Տ Ե Ս Ի Լ 7

ԱՆԱՀԻՏ քեզանցուկ ԿԻՐԱԿՈՍԻ հեռ մոտենում է Մարիամին

ԱՆ.—Թող համբուրեմ ձեռքդ, քո որհնութունը մեզ վրա լինի (համբուրում է):

ՄԱՐ.—Ապրես, աղիկ ջան, բախտավոր ըլեք, մի բարձի ծերանաք (համբուրում է Անահիսին):

ԲԱՐՍ.—Ե, տղերք, եսոր մեզ համար շատ ուրախալի որ ե, վոր երկու ծաղիկ միացնում ենք, այսինքն՝ Անահիտին Կիրակոսի հետ բախտավոր անում: Յեվ ելի պտի ասեմ, վոր ես սուրբ պսակով մի բարձի ծերանան, խորին ծերության արժանանան:

(Հասարակությունից բացականչություններ՝ ուռա, ուռա: Պար):

ԲԱՐՍ.—(Շարունակում ե) Տղերք, և ելի պտի ասեմ, վոր եսոր հասեղ, մեր ես ուրախության մի ուրիշ թաղա ուրախություն ել ա ավելանում. այսինքն՝ վոր մենք ելի չերկու թաղան ծաղիկների կուգենք մոտկացնել: Յեվ ելի պտի ասեմ, վոր Սարոյի աղջիկ Աստղիկին տալիս ենք Ալեքսանին ու բախտավոր անում: Հայ ասեք՝ ուռա (հասարակության կողմից ձայներ՝ ուռա ուռա):

ԲԱՐՍ.—(Բռնելով Ալեքսանի ձեռքից՝ մոտեցնում ե Մարիամին) Ես ել քո փեսան, սանամեր, որհնիր, թող բախտավոր ըլեն:

ՄԱՐ.—Աստղիկիս տալիս եմ քեզ, Ալեքսան, առ, խերը տենաս, լավ պահես (կեղծ լաց ե լինում):

ԲԱՐՍ.—(Ալեքսանին) Ես բանը մի հանա:

ԱԼԵՔ.—(Գրպանից հանելով մատանին) Ես ել իմ նշանը:

ԲԱՐՍ.—(Աստղիկին) Դե, մոտ արի, Աստղիկ ջան:

ԱՍՏ.—(Բարեհիմն) Ամոթ չըլի հարցնելը՝ եղ ի՞նչ Աստղիկ ե՝ Ալեքսանի հետ բախտավոր եք անում:

ԲԱՐՍ.—Յա, դու չես, ելի:

ԱՍՏ.—(Ձայոված բարկությամբ) Ձեռ եք առել ինձ, ի՞նչ ե...

ԲԱՐՍ.—(Ձեռքը տանելով բերանին) Աղջի, սուս, ամոթ արա ես՝ քան խալիսի մեջ:

ԱՍՏ.—(Հանդուգն) Ամոթ քեզ, քավոր Բարսեղ, վոր եսպես ոչինչներ ես սարքում ու ինձ եսպես խալիսի մեջ խալտառակ անում (Հասարակության մեջ իրարանցում լիվ զանազան բացականչություններ՝ վույ, ես ինչ բան եր, լիվ այլ):

ԲԱՐՍ.—(Հասարակության) Հանաք ա անում, հանաք:

ՄԱՐ.—(Աստղիկին) Աղջի, սեւերես, բոլ ելավ, վե կալ նշանը:

ԲԱՐՍ.—(Վերցնելով գինու բաժակը) Տղերք, դե մի խմենք ես թաղան ջրտի կենացը: (Ալեքսանին) Վե կալ, Ալեքսան, գինու թասը, մի խմի Աստղիկի կենացը, վոր հավատա՝ ուղում ես իրան:

ԱԼԵՔ.—(Դուռոց պոզայով) Տղերք, ինչպես վոր քավոր Բարսեղը բարեմաղթեց, թող ըլի իմ նշանած Աստղիկի կենացը: (խմում ե. ձայներ՝ Անուշ ելավ: անուշ, կեցցե):

ԲԱՐՍ.—(Գինու բաժակը տալով Աստղիկին) Դե, մի վեկալ, դու չել խմի Ալեքսանի կենացը: Դե, վե կալ, պրծի:

ԱՍՏ.—(Սկզբում ընդդիմանում ե վերցնել բաժակը. Բարսեղը պրնդում ե. իվերջո վերցնում ե: Յնծուրյան ձայներ լիվ նշաններ հասարակության կողմից) Ահա ձեզ Ալեքսանի կենացը... (խմում ե բաժակը հասակին):

ՄԱՐ.—Վույ, սե գար գլխիս... (խմում ե ձեռքերը գլխին լիվ մնում փարացած: Ընդհանուր իրարանցում հասարակության մեջ):

ԲԱՐՍ.—Ես ի՞նչ կրակ եր:

ԱԼԵՔ.—Ի՞նչ, իմ կենաց թասը գետնով ես տալիս... Այ շան աղջիկ, եղ դու քանի՞ գլուխ ունեցար:

I ՀՅՈՒՐ.—(Քաշելով Ալեքսանի քեղից) Եթանք, Ալեքսան, թող եղ կոմսոմոլ լկրավածին:

ԱԼԵՔ.—(Ազատելով քեղից) Թողեք, չես դրա... Մերտոյի տղա Ալեքսանը լայեղ անի, եսպես լկրավածին ուզի, հլա նազ ծախի, կենացս թասը գետնով տա...

II ՀՅՈՒՐ.—(Ալեքսանին) Թող, Ալեքսան, գեղը աղջիկ չկա...

ԱԼԵՔ.—Հլա հերիք չի՝ մեր ու աղջիկ անութի՝ սատկում են, ուղացի վարձք անեմ...

ԱՍՏ.—(Վերելով խոսքը) Դե, բավական ե. քո ունենալով ինձ հետ կարա զարմացնի: Մեղաբաններին վարձք անելու դարը անցել ե:

ԱԼԵՔ.—Հա, լավ: Դարնանը վոր ուտելու հաց չունենաք՝ կգաք իմ դուռը:

ԱՍՏ.—Յես քո դուռը կգամ քո հացը ուտելու, վոր բողաղիս մընա, խեղդվեմ (հասարակությունը կամաց-կամաց դուրս ե գնում):

ԱԼԵՔ.—(Դուռից) Յես Ալեքսանը չըլեմ, թե քու հախից չգամ (դուրս):

I ՀՅՈՒՐ.—Ափսոս ես նամուսով ոջախին, վոր եսպես աննամուս աղջիկ ունի: Հեյ գիտի Սարո (Դուրս):

II ՀՅՈՒՐ.—Ամոթ մեր գեղին, վոր եսպես լկրաված աղջիկ ունի (դուրս):

ՄԱՐԹԱ.—Եթանք, ախպեր, եթանք, իմացել ելինք կոմսոմոլը հարող լըլի, ամա լկրաված աղջիկ կոմսոմոլը դուռում բանա: (Աստղիկին) Ըր, մոմոաս քո ջանին (դուրս):

ԱՆԱՀԻՏ.—(Թողնում ե Կիրակոսի քեղը, մոտենում ե Աստղիկին) Ամոթ քեզ, Աստղիկ, չեթե մեռնելիք ավելի ուրախ կլինելի (դուրս):

ԱՍՏ.— Չեմ մեռնում, վոր չուրախանաս:

ՄԱՐ.— (Ձեռքերը ծնկներին խփելով) Վճռւյ, աղջիկ, վճռւյ, ես ի՞նչ սև ու սուգ բերիք իմ գլխին. ես ի՞նչ զուլում եր, ամառն: (Ձեռքերը ամբարձելով) Աստված, կրակ լից գլխիս, ազատվեմ ես տանջանքից, ես ցավից: Մարդ միևուճար աղջիկ ունենա ու եսքան խալխի մեջ խաչտառակ ըլի՞... Բա, եղ ղում ես քաշել, աղջի, բա քու նամուսից, քու երեսից չես ամաշճում... Սպանիր, մորթիր ինձ, խլսիր, ելի՛: (Դառնազին վողբալով) Հերդ կովում կորավ, ախպորդ դաշնակներն սպանին, սիրտս եսքան չի դադվել, ինչքան եսնր (վողբում է):

ԱՍՏՂԻԿ.— Ո՞վ է մեղավոր, ինչ՞նչ դու քավոր Բարսեղի հետ եղպես ոչին սարքեցիք իմ գլխին: Ի՞նչ ես ուզում ինձանից, մայրիկ, ինչ՞նչ չես սեպնում իմ ջանքի կյանքը, դու ուզում ես աղջկանդ բախտավորացնել, մի ինձ ել հարցրու, թե չես ել բախտավոր կլինեմ, թե վոչ: Տավար խոմ չեմ, վոր նոխտա քցեք վիզս, ում ուզեք՝ տաք (հեկեկում է):

ԲԱՐՍԵՂ.— Ես ինչ դալաթ եր չես արի...

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Բեմը ներկայացնում է գյուղական հարստի ողա: Պատերը զարդարված են ընտիր գորգերով: Մուտքը դիմացի դռնից է, իսկ աջ կողմի դուռը տանում է թոնրատուն: Պատերի տակ լայն տախտեր են՝ թավշյա բարձերով զարդարված: Կա նմանապես պահարան: Պատերից բարձ են արված միքանի խմբապետների նկարներ, նմանապես կա Կիրակոսի հոր՝ գլավա Ջանիբեզի մեծադիր նկարը, կուրծքը զարդարված ցարական շքանշաններով: Աջ կողմի պատից բարձ է արված մեծ մուրակ արծաթապատ կոթով: Ընդհանուր առմամբ կահավորությունը շոտլանդական է, բայց իրերը հնացած, խուճապած:

ՏԵՍԻԼ 1

ԱՆԱՀԻՏ ԳԵՏՈ ՄԱՐԹԱ

ԱՆ.— (Նստած կառում է, ցես է մեկում Մարթան:

ՄԱՐԹԱ.— (Կատաղի) Հարս, հարս, եղ փայան ի՞նչ թհար ես խտակել, հորթերի տակ սաղ կու յա:

ԱՆ.— Մայրիկ, շատ բեղարած եմ:

ՄԱՐԹԱ.— Աչքս լուս, մենք ել քեզ հարս բերինք, վոր խանու մի պես նստե՞ս: Եղ ժողով եթալիս ընչի՞ չես բեղարում... Դե, շուտ, պրծի, հլա եսոր լվացք ել կա:

ԱՆ.— Մայրիկ, ասի, վոր շատ բեղարած եմ, ուժ չկա վրես:

ՄԱՐԹԱ.— Հա՛մ, չենեղալի աղջիկ, փայան խտակելը քեզ լայիղ չի, չունքի կնչադի թոռ ե՞ս:

ԱՆ.— Ինչ՞նչ չես եղպես խոսում, մայրիկ, առողջ ժամանակս ամեն գործ ել արել եմ:

ՄԱՐԹԱ.— Ըսկի գատ ել չես արել. մուֆթա հաց ես կերել. ալ բողազիդ կանգներ:

Ան.—Ոհ, աստված, ես ինչ դժոխք եմ:

ՄԱՐԹԱ.—Ի՞նչ, դժոխք ա, հա՞... Այ շան դել, հլա մի տես ինչ կխոսամ:

Ան.—Մայրիկ, ինչո՞ւ չես եղպես անպատիվ խոսքեր ասում ինձ:

ՄԱՐԹԱ.—Ձեռքդ, լիբբ հարս. շատ լավ ել կանեմ. շան դել ես, քովիդու աղջիկ, հլա մի բան ել դենը. Հավան չես ես տանը, հա՞, դժոխք ա, հա՞... Դե վոր ըդենց ա, ուղի ըլի ըստիան. հայդա, քե պես հարսը իմ աղի շանը արժանի չի, կիմանաս, դու ի՞նչ բանի չես:

Ան.—(Ծանր հառաչելով) Ա՛խ...

ՄԱՐԹԱ.—(Անմիջապես) Այ, չոռ, շան աղջիկ. դե ուղի ըլի: Ել ի՞նչ մուխտառ սֆաթդ ցցել ես, դեմս կանգնել. ուղի ըլի, գնա, մորդ կշտին լավ կապրես. (ծաղրական) Եթալուդ ել բերածդ ջեհնգը հետդ կտանես: Են արծաթն ու վոսկին, են աթլազն ու դոմաշը, են խաս-խաս ջեջիմները, վոր մորդ տնից բերիր:

Ան.—Ինչի՞ չես մորս աղքատութունը չերեսով տալիս:

ՄԱՐԹԱ.—Բա ի՞նչ, անոթի սատկում ելիր, ձեր տանը մի կատու ել ա չունեցիր:

ՏԵՍԻԼ 2

Նույն լիվ Կիրակոս

ԿԻՐ.—(Մտնում է վրդովված տրամադրությամբ) Ես ի՞նչ բաս ա ելի:

ՄԱՐԹԱ.—Այ սե ըլիք են որը, վոր դու ես շան աղջկան մեր տունը հարս բերիր:

ԿԻՐ.—Ի՞նչ ա ելի, ի՞նչ, մի ասա տեսնամ:

ՄԱՐԹԱ.—Քա, ել ի՞նչ պտի ըլի. վոչ փայան կիստկա, վոչ ջրի կեթա, վոչ կու կթափա, կուզա՝ խանում-խաթուն ուտա, խմա, ման գա...

ԿԻՐ.—Ի՞նչ...

ՄԱՐԹԱ.—Ժողովներ եթա...

ԿԻՐ.—(Ավելի բարձր) Ի՞նչ...

ՄԱՐԹԱ.—Տղերանց հետ խոսա, ծիծաղա...

ԿԻՐ.—(Կատաղի) Ի՞նչ... (Անահիթին) Այ շան աղջիկ, ելի դու ժո-

ղով ես գնացել... (Բարձրացնում է բուռնգր, ուզում է խրվել. Անահիթը սարսափից չոփում է վոսկեի առաջ):

ՄԱՐԹԱ.—Մի տփա, տփա, ը՛ր՛ը՛, սիրտս հովանա: Քովիդու աղջիկ, ձեր ջիհսը խավարի: (Դիվային ժպիտով) Ի՞նչ կասես, ուսումնական հարս:

ԿԻՐ.—Դու եդ ժողովներից ձեռք քաշելու չես, թե չես: Այ շան ծնունդ, դու ըստի հարս ես եկել՝ տան գործ անես, թե ժողովներ եթա: Վոր ընդի չե խորհուրդ անեք, խալիսի դովլաթը ինչ թհար թալանե՞ք:

ՄԱՐԹԱ.—Ձաթի գողը վոր տնից ելավ, չեզը չերդից կհանեն:

ԿԻՐ.—(Պատից ցած բերելով մսակը) Թե մեկ ել իմացել եմ ժողովներ ես գնացել, աղերանց հետ խոսացել (ցույց տալով մսակը), այ, կտեսնես, ես իմ ողորմած հոգի հոր՝ Ձալիբեդի պիտան ա. ես իրա վախտին գեղական շատ ախմախների խելքի չա բերել, քեզ ել խելքի կբերի (մսակով սպառնում է):

ՏԵՍԻԼ 3

Նույն լիվ Գիլիգոս

ՓԻԼ.—Ես ի՞նչ բաս ա, Կիրակոս, հարսին կտփե՞ս:

ԿԻՐ.—Ի՞նչ անեմ, շան աղջիկը ժողով կեթա, դախալութուն կանա: (Անահիթին) Դե, ուղի ըլի ըստիան (Անահիթը, նրա լիվից Մարթան դուրս եկ գնում):

ՓԻԼ.—Հայ, ես եդ ժողովներ իջաթ անողներին... փչացավ աշխարհը, ելի: Տո, ախպեր, կուսակցականը ժողով կանա, կոմսոմոլը ժողով կանա, ողլուշաղը ժողով կանա, հլա են ուսումնարանի քորփա աղեն ել ժողով կանա:

ԿԻՐ.—Դրուստ ա, ախպեր: Մեկ ֆուսցել են ծծի երեխեքը. նրանք ել ժողով անեն՝ մեզի լուսավորեն:

ՓԻԼ.—Հլա մի հարցնող ըլի, ողլուշաղի ի՞նչ բանն ա ժողովը. նրա խելքը ի՞նչ ա կտրելու, չա չե բեյինը ի՞նչ ա մտնելու, ինչի՞ մասին ա խոսալու...

ԿԻՐ.—Են ա՝ եթան, աղերանց հետ խոսան, ծիծաղան, այ, չես դրանց...

ՓԻԼ.—Են որը ես ողլուշաղների ջոջը եկել ժողովք ա արել, ասել

ա—ինչի՞ կթորգեք ձեր տղամարդիկ ձեզի տփեն: Ասել ա—
տփելը մեր կառավարութիւնն դակոնով արգելված ա, իրա-
վունք չկա:

ԿԻՐ.— Ի՞նչ թհար իրավունք չկա... բա իմ կնկա իրավունքը համ
ձեռին ա, ով ա կնկաս հաց ուտացնում, շոր անում, չիս,
թե կառավարութիւնը:

ՓԻԼ.— Ասել ա—հիմի հավասարութիւն ա, ազատութիւն ա:

ԿԻՐ.— Տո, թող, չես դրանց սարսաղ գլուխը հորեմ. կնկանն ել
հավասար արին մեկ, ելի... Դե ես ա՛ մենք ել լաչակ կա-
պենք, թող մեր կնանիք ել փափախ ծածկեն: Մալադեց
զակոն. լավ հավասարութիւն ա: Հացս ուտա, շորս հագնի,
տղերանց հետ խոսա, ծիծաղա, դախպութիւն անա, ես ել
քե հավասարութիւն:

ՓԻԼ.— Ե, ինչ կուզեն՝ թող ասեն: Կնիկ ասածդ քեչա չա, ինչքան
տփես՝ թողը կեթա, թամուզը կմնա:

ԿԻՐ.— Արդար խոսք, չես իմ հոգին:

ՓԻԼ.— Են որը չես տանը չեմ ելե, Մովսեսանց աղջիկը կնկանա
ժողովի կտանի: Գնացի ժողովի տեղը, դրանց ջոջը ասաց—
Քեզ չի կարելի, ես ողլուշաղի ժողով ա: Դուս ելա, Կիրա-
կոս, քու արե, ես չոքերս դողում եր աջու, ձեռքերս չեռ
զալիս: Եկա տուն, ճիպոտը հաղրի, մին ել եկավ:—
Աղջի, ժողովում ի՞նչ կար—հարցրի:— Սոսացին— կասա:—
Ի՞նչ խոսացին:— Կասա՝ ես կառավարութիւնն որենքները բա-
ցատրին: Ասի՝ լավ, հիմի չեմ չես քե մեր որենքները բա-
ցատրեմ: Վրա պրծա, Կիրակոս, տվի հա տվի, ես «ախ»
արավ, չես տվի, ես «վախ» արավ, չես տվի. եսքան տվի՛ր,
ձեռքերիս իլլաջ չմնաց, աչքերը թռավ քշալիս:

ԿԻՐ.— Յես ել կուզեմ տփեմ, համա շան աղջկա վրա ջան չկա:

ՓԻԼ.— Չե, Կիրակոս, իմ կնիկ դլավ ջանավար գատ ա: Հիմի ո-
րեկան մի ձեծ նրա պորցին ա, մինչի չձեծեմ՝ ջանս չի դին-
ջանա: (Պառլա, խորհրդավոր) Եյ, Կիրակոս, ջահիլ, սիրուն
կնիկ ունես, մուղալթ կաց: Կնիկ ասածդ խամ ձի չա. քիչ
վոր նոխտեն թուլ թողիր՝ մեկ ել տեսար՝ գլուխը առավ ու
գնաց, քեզ սարեսար ու չոլեչոլ քցեց:

ԿԻՐ.— Արխային մնա, Փիլիպոս բիձա, հլա Կիրակոսը մեռած չի,
հլա նրա գլխին փափախ կա, լաչակ չի կապել: (Հանում ե
պահարանից ողու շիթ, լցնում, խմում Փիլիպոսի հետ—սաղ
ըլիս—իւրա բարեմաղբելով): Ե, քանի ես գործը բացվել ա,
քեֆս շատ խարար ա:

ՓԻԼ.— Դողդ, քու ես հողերի ախրը ի՞նչ ելավ:

ԿԻՐ.— Ի՞նչ պտի ըլի. բոնել են:

ՓԻԼ.— Ինչքան տակովդ արած կըլես:

ԿԻՐ.— Ըսկի, երկու դեսպատին: Յես ել կոմունիստ նախագահի
ախպոր աղջիկ առա, վարձք արի, եղ շների հետ խնամի ե-
լա, ինչ ա թե՛ մեր բարեկամութիւնն խաթրու ինձ պաշտ-
պանեն: Ամա չե, ախպեր, վոնց տեսնում եմ, դրանցից խեղ
չկա: Դրանց կշտին վոչ մարդկութիւն կա, վոչ բարեկամու-
թիւն. կռապաշտ գատեր են:

ՓԻԼ.— Եղ ի՞նչ ես ասում, Կիրակոս, ըհը՝ Պլուտոնց Ոհանը ան-
ցած տարի աղին թողեց, վոր կոմսոմոլ ըլի, իրան պաշտ-
պանի: Հիմի շան տղեն ենպես մի նաստալաչի կոմսոմոլ
ա ելե, վոր եղածներից մի բան ել դենն ա անցել: Ել հի-
մի խեղճ հերը չի կարում մի գաղտնի բան բռնի, մի բան
թագցնի: Ախպեր, չեմ հասկանում, թե ասես՝ դրանք կաշա-
ռում են—չեն կաշառում. թե ասես՝ մի լավ բան ունեն—
չտեսանք: Ել ի՞նչ դորութիւն, չա հունար ունեն ես շան
տղա բալլեկները, վոր ջահելները հոգիներն են տալիս
դրանց համար:

ԿԻՐ.— Յալն չեմ ես ա, վոր սրանց կշտին ազգ ել չկա, վոր սա
իմ ազգի մարդն ա, չես սրան պաշտպանեմ: Են որ մի թուր-
քի հող բուզի տեղ որթա բուզ ելին տվել, մի շան տղա կոմ-
սոմոլ ել բողոքում ա:— Այ տղա—կասեմ—սուս արա, թուրք
չի՞, դրանց հերն ել անիծած: Կասա՝ թուրքը վո՞րն ա, մենք
ախպեր ենք: Դե ի՞նչ կասես սբան: Թուրքի հետ ել ելել են
ախպեր: Ափսոս չեյի՛ն մեր դաշնակցականները, նրանց ո-
րոք թուրքը հողից չե, իրա գլխից ել եր ձեռք քաշել:

ՓԻԼ.— Տո, ախպեր, նրանք որինավոր կառավարութիւն ելին, ի-
րանց ժողովուրդը, իրանց հալ ազգը կպաշտպանելին, ար-
գարութեամբ գործ կըռնելին:

ԿԻՐ.— Ե, լից թասը (խմում են):

ՏԵՍԻԼ 4

Նույնի յեղ ՄԱՐԹԱ.

ՄԱՐԹԱ.— Քա ես ինչդիզն ել ուր մնաց, Փիլիպոս ջան, վալ,
աման, աման: (ձեռքեր բարձրացնելով) Ես ի՞նչ բանի չես,
աստված, քա մի շուտ հասի, վալ, աման, աման:

ԿԻՐ.— Մեկնում ե ջրի քսար) Մի խմի, նանե:

ՄԱՐԹԱ.— (Ագահությամբ խմում ե) ՈՖ...

ԿԻՐ.— Նանե...

ՄԱՐԹԱ.— (Նայում ե յերեսին, գոբում ե):

ՓԻԼ.— Դադո...

ՄԱՐԹԱ.— (Նմանապես գոբում ե):

ԿԻՐ.— Ելի կոմսոմոլ շան թուլեքը բեղամաղ արած կըլեն խեղճ մորս:

ՄԱՐԹԱ.— Ախ, Կիրակոս, գեղականը շատ ա լըբացել, շատ, շատ,

ՓԻԼ.— Մի ասա տենանք, ի՞նչ ա ելե, Է...

ՄԱՐԹԱ.— (Հանգստանալով) Քա, նոր կուժը վեր կալա, ասի մի վոտ ջրի եթա՞մ (սրբում ե փքր օրջագոփի փեռով), հա: Մին ել, ախպրի գլխին, են ծամերը կտրած ողլուշաղների ջոջը...

ԿԻՐ.— Հա, իմացն, կինբաժին:

ՄԱՐԹԱ.— Հա, հա, են գրողի բաժինը կանցներ: Մին ել կանգնավ, դառավ ինձի.— Մայրիկ, հարս ունի՞ս— ասավ:— Ունիմ— ասի:— Բա վոր ունիս, գնա ասա, թող գա իմ կուշտը ժողովի: Յես ել չեմ դառա ասի.— Բալա ջան, հարսս ողլուշաղ, դու ողլուշաղ, են քե ի՞նչ ֆայդա. մի լավ ասլանի պես տղա ունիմ, նրան կղարկեմ քո կուշտ:

ԿԻՐ.— (Ցիցիկ հիացմունքով) Մալադեց նանե, եդ շատ լավ տեղին ես ասել:

ՄԱՐԹԱ.— Բա, գլավա Զալիբեգի կնիկ խոսքի տակ մնա:

ՓԻԼ.— (Ցիցիկ) Խի, խի, խի, դրուստ, շատ լավ տեղին ես ասե. մենակ թե ինձ ել պտի դարկեցիր նրա կուշտ:

ՄԱՐԹԱ.— (Փիլիպոսին գուրգուրալից) Դադոն քե դուրբան, բա չեմ դարկի: Քա Կիրակոս, եդ ասելս իմացա, մեկ ել են շան աղջիկներ, քյասիր-քյուսուրի հարսներ վրա տվին:— Ինչի՞ մեր ջոջին անպատիվ կանես:— Ասի՛ անպատիվն ել դուք եք, աննամուսն ել դուք եք: Քա մեկ ել են կապ կտրած Միսակը վրա պրծավ, կասա ինձի.— Լեզուդ քեդ քաշի, թե չե քե դիվան կտանեմ: Ախ, Կիրակոս, աջդու քիչ մնաց ես կուժը տալի գլխին:

ԿԻՐ.— Ո, շան տղա... շատ ել լավ կանեցիր:

ՄԱՐԹԱ.— Վուչ, աստված, աստված, ես ի՞նչ որի հասանք, աստված, բա գլավա Զալիբեգի կնկան ասեն— լեզուդ քեդ քա-

շի... Յես կղարմանամ, ինչ թհար կհամբերես, աստված, ինչ թհար կրակ չես թափե սրանց գլխին... վուչ, աստված, մեծ ե քու համբերությունը, մեծ, մեծ, մեծ:

ՓԻԼ.— (Փնրփնրում ե):

ԿԻՐ.— Ե, բան չկա, նանե, թող ասեն, մեր աստվածը մեծ ա, հալթաթ մի որ իրա արդարությունը ցույց կտա:

ՄԱՐԹԱ.— Նանեն քե դուրբան, Կիրակոս ջան, մի բան արեք, ես ինչպիսի շուտ գա, քա ես խալիսը շատ ա լըբացել, շատ, շատ, շատ... Բա մի տենալիր են Սեթոյի կնկան. կանգնել, կասա ինձ.— Հիմի դուք ատամնիդ հանած գել եք, ել մեզ բան չեք կարա տնի:

ԿԻՐ.— Հուչ, չես դրանց...

ՓԻԼ.— Հալա մի դու տես շան կնկա լեզվին, Է:

ՄԱՐԹԱ.— Քա կնիկ, ասի, ախր քեդ ել գելամ, քո մարդին ել գելամ, նախընտրի Սեթոյի կնիկը չի՞ս... դե են ա մարդդ չորբան ա, չորբան, չորբան, չորբան: Ախ, կրակ թափի ես կառավարության ջանին, ինչ թհար վոր կրակեց մեր հոգին, մեր ապրուստը խլեց, տվավ շներին:

ՓԻԼ.— Ամեն:

ԿԻՐ.— Հիմի սրանք ել վոր հարամ մալի տեր են ելե, կասենաս իրանց ա մնալու (կասաղի սեղմելով բուռնցքներ), հա չես ես կառավարության... (Հանկարծ նետ ե մեկնում Արամայիսը) հոգուն մեռնիմ:

Տ Ե Ս Ի Լ 5

Նույնք յեվ ԱՐԱՄԱՅԻՍ

ԱՐԱՄ.— (Նետ ե մեկնում պապկան ձեռքին):

ԿԻՐ.— (Վեղձավոր ձեվերով) Վաչ բարով տեսանք, հազար բարով, խնամի Արամայիս...

ՓԻԼ.— Բարով ես չեկել, ընկեր նախագահ:

ԿԻՐ.— Վեր բարձրացիր, Արամայիս ջան, մի հանգիստ նստիր:

ԱՐԱՄ.— Շնորհակալ եմ (նստում ե ախլսի յեզրին):

ԿԻՐ.— Մի թաս արաղի հետ ի՞նչպես ես (լցնում ե, մատուցում):

ԱՐԱՄ.— (խմում ե):

ԿԻՐ.— Յավաջ, ասեմ զակուսկի բերեն: (Մարային, դունից) Նա-

նե, մի Անույին տաս՝ ղաղուսկի բերի: (Արամայիսին) Ե, Ա-
րամայիս ջան, լավ-լավ ես:

ԱՐԱՄ.—Շնորհակալ եմ: Դուք ի՞նչպես եք:

ԿԻՐ.—Թող աստված հաստատ պահի ես կառավարութիւնը, սաղ
ըլեն ձեզ պես կուսակցական ընկերները: մենք ել լավ կը-
լենք:

ԱՐԱՄ.—Ուրեմն գոհ եք կառավարութիւնից:

ԿԻՐ.—Ինչի չե:

ՓԻԼ.—Յանի մարդ ել կըլի, վոր գոհ չըլի ես կառավարութիւն-
նից, հիմի մենք կասենաս յեթեմա զրախտում ենք ապրում:

ԿԻՐ.—Շատ արդար կառավարութիւն ա:

ԱՐԱՄ.—(Խեթ-խեթ նայում Ե յերեսներին. նրանք նկատում են,
նկեղում):

ԿԻՐ.—Արամայիս ջան, կասես տեղդ անհանդիստ ըլի: Թող ես
բալիշը քաշեմ տակդ, փափուկ ըլի:

ԱՐԱՄ.—(Հրաժարւելով) Նեղութիւն մի քաշի:

ՓԻԼ.—Ինչ նեղութիւն. քեզ պես չազնիւ նախագահն հլա մեր
գլխի վրա պտի նստի:

ԱՐԱՄ.—Շնորհակալ եմ ձեզ պատվից, Փիլիպոս բիձա, տախտի
վրա ավելի հանգիստ եմ զգում ինձ:

ՏԵՍԻԼ 6

Նույնք յեւ ԱՆԱԶԻՏ

ԱՆ.—(Ներս Ե մտնում մատուցարանը ձեռքին, վրան՝ հաց, ճապակած
գառան միս, պանիր յեւ այլ բաներ: Նկատելով Արամայիսին՝
նրա դեմքը պայծառացում Ե, Արամայիսը նմանապես ամբողջ
ժամանակ նայում Անանիսին յեւ կարծես յերեսի վրա ուզում Ե
կարդալ նրա ներքինը: Մատուցարանը դնում Ե սեղան վրա)
Բարե, հորեղբայր:

ԱՐԱՄ.—(Բարեւում Ե, շարունակելով նայել նրա մաշված դեմքին)
Ի՞նչպես ես, Անու:

ԱՆ.—(ձեռնելով) Լավ եմ:

ԿԻՐ.—(Աչքերով նշանացի յե անում Անանիսին՝ դուրս գնալ):

ԱՆ.—(Չի նկատում):

ԿԻՐ.—Անու ջան, լավ կըլի եթա քու ոթախը, դինջանաս:

ԱՆ.—(Նայում Ե Արամայիսի ափերին խորք, հեռանում անխոս):

ԱՐԱՄ.—(Դիտում Ե յետմից, մինչեւ դուրս գնալը) Կիրակոս, ես
ի՞նչ որի չե ընկել Անահիտը:

ԿԻՐ.—(Շփոթված) Եսոր մի քիչ քեֆը խարար ա:

ԱՐԱՄ.—Ես՞ը, թե՞ ամեն ոք:

ԿԻՐ.—Ի՞նչ իմանամ... Յես միշտ իրան ասել եմ՝ Անու ջան, կեր,
խմի, ման արի, խրճիթ, ժողովներ գնա, ախար մենք ել
միքիչ բան կհասկնանք: Ես ժողովները վոր կանեն, մեր
գեղականին լուսավորելու համար ա. ինչքան մեր գեղական
կնանիք լուսավորվին, մեր ապրուստը դհա կլավանա:
Դրուստը չեմ ասում, Արամայիս:

ԱՐԱՄ.—(Անհարբեթ Կիրակոսի ասածներին) Ինչի՞ ոք որի վրա
մաշվում ե եզ աղջիկը:

ԿԻՐ.—Ի՞նչ ասեմ, Արամայիս ջան: Յես կասեմ՝ եստեղի հավեն
վրա չի գալիս: Թե չե՞ տան մեջ նրա համար ամեն ինչ
անպակաս ա: Ինչքան իմ ղուվաթը կհասնի...

ԱՐԱՄ.—(Անմիջապես) Ծեծո՞ւմ ես, չի...

ԿԻՐ.—(Այլայլված) Վաչ, ե՞ղ ինչ խոսք եր, Արամայիս ջան,
ծեծել ի՞նչպես կարելի չա, խո՞ւմ հիմի Նիկոլի կառավա-
րութիւնը չի:

ԱՐԱՄ.—Ե, ի՞նչ ասեմ, Կիրակոս, դու մեղավոր չես: (Ծանր հո-
գոց հանելով) Լավ: (Սկսում Ե պապկայի մեջ ինչ վոր բուրբ
փնտռել):

ԿԻՐ.—Դե, չես ինչ մեղք պտի ունենամ: Նրան ծաղկի պես եմ
պահում:

ՓԻԼ.—Յես ել տանը քանի անգամ ասած կլեմ մեր ողլուշաղ-
ներին, թե՞ տանը քիչ գործ արեք, խրճիթ, ժողովներ գնա-
ցեք: Ամա, Արամայիս ջան, մեր մեջ ասած՝ ես մեր կնանիք
ել տավար զատ են, բեչիները բան չի մտնի:

ԱՐԱՄ.—(Այդ ժամանակ խեթ-խեթ նայում Ե Փիլիպոսի յերեսին,
վորը նկատելով՝ աչքերը գցում Ե ցած: Թուրքը մեկնելով Կի-
րակոսին) Ես ել քու հարկաթերթը:

ԿԻՐ.—(Մեկնելով ձեռքը) Շնորհակալ եմ, Արամայիս ջան, վոր
նեղութիւն ես քաշել, բերել: Ես տարի մեր վրա ինչքան
տուրք ա դրած:

ԱՐԱՄ.—(Անհարբեթ) Կարծեմ՝ երկու հարյուր տասըթ մանեթ:

ԿԻՐ.—(Վերցնելով բուրբը՝ ձեռքը միաժամանակ մնում Ե ողում,
ապշած) Երկու հարի՛ր տաս ռիս մանեթ... Դե, Արամայիս,
միանգամից մեր տունը սրբեք, տարեք: Բա եսքան տուրք
կըլի:

նե, մի Անուիին տաս՝ զակուսկի բերի: (Արամայիսին) Ե, Ա-
րամայիս ջան, լավ-լավ ես:

ԱՐԱՄ.—Շնորհակալ եմ: Դուք ի՞նչպես եք:

ԿԻՐ.—Թող աստված հաստատ պահի ես կառավարութունը, սաղ
լին ձեզ պես կուսակցական ընկերները, մենք ել լավ կը-
լինք:

ԱՐԱՄ.—Ուրեմն գոհ եք կառավարութունից:

ԿԻՐ.—Ինչի չե:

ՓԻԼ.—Յանի մարդ ել կըլի, վոր գոհ չըլի ես կառավարութուն-
նից, հիմի մենք կասենա՞ս չեթեմա դրախտում ենք ապրում:

ԿԻՐ.—Շատ արդար կառավարութուն ա:

ԱՐԱՄ.—(Խեթ-խեթ նայում Ե յերեսներին. նրանք նկատում են,
ննջվում),

ԿԻՐ.—Արամայիս ջան, կասես տեղդ անհանգիստ ըլի: Թող ես
բալիշը քաշեմ տակդ, փափուկ ըլի:

ԱՐԱՄ.—(Հրամարվելով) Նեղութուն մի քաշի:

ՓԻԼ.—Ինչ նեղութուն. քեզ պես շազնիվ նախագահ հլա մեր
գլխի վրա պտի նստի:

ԱՐԱՄ.—Շնորհակալ եմ ձեզ պատվից, Փիլիպոս բիձա, տախտի
վրա ավելի հանգիստ եմ զգում ինձ:

ՏԵՍԻԼ 6

Նույնք յեվ ԱՆԱՀԻՏ

ԱՆ.—(Ներս Ե մտնում մատուցարանը ձեռքին, վրան՝ հաց, տապակած
գառան միս, պանիր յեվ այլ բաներ: Նկատելով Արամայիսին՝
նրա դեմքը պայծառանում Ե, Արամայիսը նմանապես ամբողջ
ժամանակ նայում Անահիսին յեվ կարծես յերեսի վրա ուզում Ե
կարդալ նրա ներքինը: Մատուցարանը դնում Ե սեղան վրա)
Բարե, հորեղբայր:

ԱՐԱՄ.—(Բարեվում Ե, շարունակելով նայել նրա մաշված դեմքին)
Ի՞նչպես ես, Անու:

ԱՆ.—(ձնջվելով) Լավ եմ:

ԿԻՐ.—(Աչքերով նշնակելով յե անում Անահիսին՝ դուրս գնալ):

ԱՆ.—(Չի նկատում):

ԿԻՐ.—Անու ջան, լավ կըլի եթա քու ոթախը, դինջանա:

ԱՆ.—(Նայում Ե Արամայիսի ափերին խորք, հեռանում անխոս):

ԱՐԱՄ.—(Դիտում Ե յեսելից, մինչեվ դուրս գնալը) Կիրակոս, ես
ի՞նչ որի չե ընկել Անահիսը:

ԿԻՐ.—(Շփոթված) Եսոր մի քիչ քեֆը խառաք ա:

ԱՐԱՄ.—Եսոր, թե՞ ամեն որ:

ԿԻՐ.—Ինչ իմանամ... Յես միշտ իրան տեսել եմ՝ Անու ջան, կեր,
խմի, ման արի, խրճիթ, ժողովներ գնա, ախար մենք ել
միքիչ բան կհասկանաք: Ես ժողովները վոր կանեն, մեր
գեղականին լուսավորելու համար ա. ինչքան մեր գեղական
կանսիք լուսավորվին, մեր ապրուստը դհա կլավանա:
Դրուստը չեմ ասում, Արամայիս:

ԱՐԱՄ.—(Անտաքեք Կիրակոսի ասածներին) Ինչի՞ որ որի վրա
մաշվում Ե եզ աղջիկը:

ԿԻՐ.—Ինչ ասեմ, Արամայիս ջան: Յես կասեմ՝ եստեղի հավեն
վրա չի գալիս: Թե չե՞ տան մեջ նրա համար ամեն ինչ
անպակաս ա: Ինչքան իմ դուժաթը կհասնի...

ԱՐԱՄ.—(Անմիջապես) Ծեծո՞ւմ ես, չե...

ԿԻՐ.—(Այլալված) Վալ, ե՞դ ինչ խոսք եր, Արամայիս ջան,
ծեծել ի՞նչպես կարելի չա, խո՞մ հիմի Նիկոլի կառավա-
րութունը չի՞:

ԱՐԱՄ.—Ե, ինչ ասեմ, Կիրակոս, դու մեղավոր չես: (Ծանր հո-
գոց հանելով) Լավ: (Սկսում Ե պապկայի մեջ ինչ վառ բուրբ
փնջոել):

ԿԻՐ.—Դե, չես ինչ մեղք պտի ունենամ: Նրան ծաղկի պես եմ
պահում:

ՓԻԼ.—Յես ել տանը քանի անգամ ասած կլիմ մեր ողորդադ-
ներին, թե՞ տանը քիչ գործ արեք, խրճիթ, ժողովներ գնա-
ցեք: Ամա, Արամայիս ջան, մեր մեջ ասած՝ ես մեր կնանիք
ել տավար դատ են, բեյինները բան չի մտնի:

ԱՐԱՄ.—(Այդ ժամանակ խեթ-խեթ նայում Ե Փիլիպոսի յերեսին,
վառ նկատելով՝ աչքերը գցում Ե ցած: Թուղթը մեկնելով Կի-
րակոսին) Ես ել քու հարկաթերթը:

ԿԻՐ.—(Մեկնելով ձեռք) Շնորհակալ եմ, Արամայիս ջան, վոր
նեղութուն ես քաշիլ, բերել: Ես տարի մեր վրա ինչքան
տուրք ա դրած:

ԱՐԱՄ.—(Անտաքեք) Կարծեմ՝ երկու հարյուր տասյոթ մանիթ:

ԿԻՐ.—(Վեցնելով բուրբը՝ ձեռք միաժամանակ մնում Ե ողում,
ապա՞ծ) Երկու հարի՞ր տաս ռխտ մանիթ... Դե, Արամայիս,
միանգամից մեր տունը սրբեք, տարեք: Բա եսքան տուրք
կըլի՞:

ԱՐԱՄ.—(Անտաբեր, սառը) Դու տալիս ես քո ունեցածից:
 ԿԻՐ.—Եդ վոր կասես՝ ունեցած, ի՞նչ է մեր ունեցածը... (Փիլիպոսին) Դու ասա, Փիլիպոս, մեզ ըսկի դատ ա մնացել:
 ՓԻԼ.—(Փնքիներում է անտոռ յերկդիմի բառեր):
 ԱՐԱՄ.—Ի՞նչ ես լաց ըլում... Բա 12 լուծ չեղներդ իմն ա:
 ԿԻՐ.—Լավ, ախպեր, մի 10—12 լուծ չեղ, էլ...
 ԱՐԱՄ.—Բա մատակներդ:
 ԿԻՐ.—Մի 5—6 գլուխ էլ թող մատակ ըլի, էլ...
 ԱՐԱՄ.—Կովերդ:
 ԿԻՐ.—Բա կով էլ վոր չունենանք, ինչով ապրենք: Դու գիտաս՝ չես եդ կովերից խեր ունեմ... 20 սել խոտ եմ կերցրել, ամա ստորագրութուն կտամ, թե չես կովերից մի գրվանքա չեղ եմ վե կալի:
 ԱՐԱՄ.—Բա վոչխարնե՞րդ:
 ԿԻՐ.—Վոչխար կասա... Տո ի՞նչ վոչխար ա մնացել մեզի, ե՛հ... Են առաջ եր, վոր աշնան ղոչերը բաց կթողնեյինք 8—9 հարիւր վոչխարի վրա:
 ԱՐԱՄ.—Լավ, չեթի անբավական ես, կարող ես դիմում տալ:
 ԿԻՐ.—Ի՛հ, են ա, դու մեր նախագահն ես, քեզ էլ դիմում եմ, Բա սա խղճմտանք ա...
 ԱՐԱՄ.—(Անտաբեր Կիրակոսի ասածներին, մեկնում է մեկ ուրիշ բուրդ):
 ԿԻՐ.—Ե՞ս ինչ թողթ ա:
 ԱՐԱՄ.—Հողային հանձնաժողովից ա:
 ԿԻՐ.—(Ակամայից վերցնելով) Ինչի՞ մասին ա:
 ԱՐԱՄ.—Քո հողերի մասին վիճելի հարցեր կան, պետք է պարզել: Կգնաս հողային հանձնաժողովի նախագահ՝ Պիպոզենց Սաչույի մոտ:
 ԿԻՐ.—Յա՛, ես ի՞նչ բան ա:
 ԱՐԱՄ.—Դե, լավ, չիմանալու մի տա: Կեղտը թագցնել չես կարող:
 ԿԻՐ.—(Փիլիպոսին) Ախպեր, ես ի՞նչ թհար աշխարհ ա... (Արամայիսին) Ի՞նչ ենք թագցրել ե... Սաղ աշխարհն էլ գիտա, վոր գեղական հողերի կեսից ավելին մերն եր. հիմի թողել եք մեզի մի կակոյ նիբուտ 6—7 դեսյատին նաբուղ հող, են էլ եղավ կեղտ... Դե, են ա՝ միանգամից ասեք.—Կիրակոս, դու իրավունք չունիս հաց ուտելու, գնա, մեռի:
 ԱՐԱՄ.—Ի՞նչ ավելորդ խոսքեր ե կանես, Կիրակոս. մի բան որենքով պտի ըլի, թե չե՞:

ԿԻՐ.—Թող որենքով ըլի, ախպեր, բան չասինք, սաղ ըլի ես կառավարության որենքները: (Քծնող տոնով) Բա, Արամայիս ջան, մեր բարեկամության մեջ էլ մի որենք պտի ըլի, թե չե՞: Յես էլ եսոր ձեր փեսեն եմ, մի ոտար մարդ չեմ:
 ԱՐԱՄ.—(Քւժիծաղ) Հասկանում եմ: Ամա լավ կանես, եղպիսի գործերի համար մեր բարեկամության վրա հուշներ չունենաս:
 ԿԻՐ.—Քու տսելով՝ բարեկամութուն չկա՞ աշխարհիս չերեսին:
 ԱՐԱՄ.—Կա, մենակ վոչ անարդար գործերի համար:
 ԿԻՐ.—Արամայիս ջան, դու չեղ ենպես կխոսաս, կասենաս, են ա՝ ժամում կանգնած աղոթք կանենք:
 ԱՐԱՄ.—Հենց են ժամում աղոթք անողների համար որենք ու արդարութուն չկա:
 ԿԻՐ.—Ի՞նչ տսեմ, ախպեր, թող քո խոսքը ըլի: Մի երկու կտոր փալաս ա մնացել, են էլ կուզեք քաշեք՝ տարեք: Թող մենք էլ մնանք հացի կարոտ: Դու վոր քու հալալ ախպոր աղջըկան չես խղճում, էլ չես ի՞նչ տսեմ:
 ԱՀԱՄ.—Յես իմ ախպոր աղջկան մենակ մի բանի համար եմ խղճում, վոր քո նշանածն է:
 ԿԻՐ.—Փոշման եք, հա՛... Դե լավ. չեա առեք: Կուզեք նրա աղջըկության դիմաց էլ մի քանի հարյուր մանեթ փող տամ:
 ԱՐԱՄ.—(Վրա պոճեկով) Լիբբ... (Փիլիպոսը միջամտում է):
 ՓԻԼ.—Ամոթ ա, տղերք, ես ի՞նչ պատահեց ձեզ պես քաղցր խնամիների մեջ:
 ԿԻՐ.—Լիբբ էլ եղանք, հա՛... Շնորհակալ եմ: (Փիլիպոսին) Ես էլ իմ արած մարդկության համար, վոր սրանց փեսա ելա:
 ԱՐԱՄ.—Այ, չես քեզ մարդ ասողին... Լիբբ, սրիկա...
 ԿԻՐ.—Ասա, ախպեր, ասա. հիմի ուժը ձերն ա, զորը ձերն ա:
 ԱՐԱՄ.—Հիմի չեմ հասկանում քո մտքերը, քո ծրագրերը, քո աղջիկ առնելու նպատակը: Հիմի ավելի չեմ համոզվում, վոր ձեզ պեսների համար վոչ մի ապստամբություն չկա: (Ինքն իրան) Ե, ինչ մարդու հետ եմ խոսում: (Հեռանում է, դռնից Կիրակոսին) Թա՛ (դուրս):
 ԿԻՐ.—Թքի, թքի, մենք ենք մեղավոր, վոր իրա ժամանակին, քու եդ գլուխը շան փայ չարինք: Ե, բան չկա, հալբաթ մի որ էլ մեր կողմը գարուն կգա: (Սեղմելով բունցեմեր, կասաղի) Այ չես ձեր... կարմիր շներ...

ՏԵՍԻԼ 7

Նույնք յեվ ԱՆԱՀԻՏ

ԱՆԱՀԻՏ.—Բիձան հւր ա, թող գա ձվածեղ ուտի:

ԿԻՐ.—(Կասաղի) Այ, քո բիձան թող զհար ու մհար ուտի:

ԱՆ.—Յա...

ԿԻՐ.—Յա ու հոռ: Մի մոտ արի:

ԱՆ.—(Վախեցած, քաղցած դիմում ԿԻՐ-ին և կանգնած մնալ):

ԿԻՐ.—Քեզ ասում եմ մոտ արի, շան ծնունդ:

ԱՆ.—(Վախեցած մի քայլ ետ անալ և դեպի ԿԻՐ-ին):

ԿԻՐ.—Այ չես քու... (Հարձակվում է կասաղի, բռնում է յերկու քեվերից, ուժգին սեղմում):

ԱՆ.—(ձշում է զուսալ):

ԿԻՐ.—(Ավելի յետ սեղմում, քանջում, կրնացնում է ասամներ):

ՓԻԼ.—(Յանկանում է միջամեն):

ԱՆ.—(Աղետագին) Ի՞նչ ես անում, Կիրակոս:

ԿԻՐ.—Այ չես քու... Շան ծնունդ:

ԱՆ.—Ինչո՞ւ չես տանջում ինձ...

ԿԻՐ.—Ենպես, քեֆս ե ուզում: (Հանկարծ փայտում է ցած, բարձրացնում է վոսքի հարկածելու, Փիլիպոսն անմիջապես բռնում է):

ՓԻԼ.—Ամոթ ա, Կիրակոս, թող:

ԿԻՐ.—Թող, մի չես դրա...

ՓԻԼ.—(Անահիսին) Գնա, աղջի:

ԱՆ.—(Հեռանում է հեկեկայով):

ՓԼԻ.—(Կիրակոսին) Լավ, մեղք ա, խղճա:

ԿԻՐ.—Խղճամ, մեղք ա, բա ինձ խղճացե՞լ եմ, վոր չես դրանց խղճամ. բա չես մեղք չեմ... Ըհը, ես ել քեզ կուսակցակա-
նի ախպոր աղջիկ առանք, վարձք արինք, վոր եսոր ել ինձ մարդատեղ չդնեն, ինձ թալանեն, հլա ինձ լիբը ել ասեն:
Այ, կուսակցաներ, թե ձեզ համար մարդկություն չկա, իմ կշտին ամենին չկա: Սաղ կարողությունս սրբին, տարան, տներս զաֆթին, հիմի չեմ հարցունքով տուրքեր եմ դնում:
Դրեք, դրեք, բան չկա. հլա զլավա Զալիբեգի թողած վոս-
կիները բարաքթաթը չի խլի, չի չեմ խլի: Զալիբեգի տղա
Կիրակոսը մարդ ա, մարդ, ձեզ պես շան ծնունդ չի: Նրա
հերը գործունատորի հետ հաց ա կերել, հաց, հաց: (Ձեռները

ուժգին խփում է սեղանին, հետո գլուխը ցած դնում ու մտնում):

ՓԻԼ.—Կիրակոս ջան, հանգստացիր:

ԿԻՐ.—Ի՞նչ թհար հանգստանամ, Փիլիպոս բիձա, ի՞նչ թհար. վոր մի քնձուտ Արամայիս, մի շան լակոտ, վոր հերը գեղամի-
ջին Փահլավություն կաներ, հիմի լիք գեղի նախագահ, նստի
գլխան, մեզի չեմ հրամաններ տա, ասա՛ դնա քու հողերի
մասին Պիպոզենց Խաչուի կուշտ:

ՓԻԼ.—Ի՞նչ անենք, հլա պոտի համբերենք:

ԿԻՐ.—Տո, Պիպոզենց Խաչուն, Զոգանենց Ոհանը, Զնույենց Մթոն,
եղ սարի չորանները, եղ ջաբանի արջերը եթան գլխի, կար-
գալ սովորին, մեր զալությունը բռնեն, մեր վրա ծիծաղան,
բա սա ելավ որենք, արդարություն:

ՓԻԼ.—Հեյ գիտի աշխարհ... Պիպոզենց Խաչուն հողային գործի
նախագահ...

ԿԻՐ.—(Խիստ կասաղի սեղմելով բռնցքներ) Այ չես ես կառա-
վարություն որենքները... Ինչքան անում եմ տակից քան-
դեմ, չի լլում, ախպեր. վրայից քանդեմ, ելի չի լլում: Ձե,
չես հույսս կորցնում եմ:

ՓԻԼ.—Դե, մի հուսահատվի, յերեխա չես, ես կառավարության
վազեն մի յերկու ամիս ա: Ինչպիսիք գալու չա, իր տղին
դնի Նիկոլի թախթին:

ԿԻՐ.—Տո, ախպեր, եղ ինչպիսիք ասում եք գալու չա, գալու չա,
ես վեց տարի չա հլա պոտի գա:

ՓԻԼ.—Ձե, ես անգամ հաստատ գալու չա: Են որը տերտերն ա-
սաց, սուտ չկա:

ԿԻՐ.—Ե, լից թասը, տեսենք (խմում է):

ՏԵՍԻԼ 8

Նույնք յեվ ԱԼԵԿՍԱՆ

ԱԼԵԿ.—(Մտնում է հարքած, քի քալ յեղանակելով) Կիրակոս ջան,
չես քու հողուն մեռնեմ:

ԿԻՐ.—Հա ջան, Ալեքսան ջան: Ես սաղ որը վճարեղ ես:

ԱԼԵԿ.—Գլխիս տակին եմ:

ԿԻՐ.—Տեսնում եմ:

ՏԵՍԻԼ 7

Նույնից յեղ ԱՆԱՀԻՏ

ԱՆԱՀԻՏ.—Բիձան հար ա, թող գա ձվածեղ ուտի:

ԿԻՐ.—(Կասաղի) Այ, քո բիձան թող զհար ու մհար ուտի:

ԱՆ.—Յա...

ԿԻՐ.—Յա ու չոռ: Մի մոտ արի:

ԱՆ.—(Վախեցած, փախած դիմելով օտարներին և կանգնած մնալ):

ԿԻՐ.—Քեզ ասում եմ մոտ արի, շան ծնունդ:

ԱՆ.—(Վախելով մի քայլ ետ անում դեպի Կիրակոսը):

ԿԻՐ.—Այ չես քու... (Հարձակվում է կասաղի, բռնում է յերկու թեկերից, ուժգին սեղմում):

ԱՆ.—(ձգում է զուսպ):

ԿԻՐ.—(Ավելի յե սեղմում, ցանցում, կրնացնում է ասամները):

ՓԻԼ.—(Ցանկանում է միջամտել):

ԱՆ.—(Աղետագին) Ի՞նչ ես անում, Կիրակոս:

ԿԻՐ.—Այ չես քու... Շան ծնունդ:

ԱՆ.—Ինչհե չես տանջում ինձ...

ԿԻՐ.—Ենպես, քեֆս ե ուզում: (Հանկարծ փախում է ցած, բարձրացնում է վոսֆր հարվածելու, Փիլիպոսն անմիջապես բռնում է):

ՓԻԼ.—Ամոթ ա, Կիրակոս, թող:

ԿԻՐ.—Թող, մի չես դրա...

ՓԻԼ.—(Անահիթին) Գնա, աղջի:

ԱՆ.—(Հեռանում է հեկեկալով):

ՓԼԻ.—(Կիրակոսին) Լավ, մեղք ա, խղճա:

ԿԻՐ.—Խղճամ, մեղք ա, բա ինձ խղճացե՞լ են, վոր չես դրանց խղճամ. բա չես մեղք չեմ... Ըհը, ես ել քեզ կուսակցակա-
նի ախպոր աղջիկ առանք, վարձք արինք, վոր եսոր ել ինձ մարդատեղ չդնեն, ինձ թախանեն, հլա ինձ լիբը ել ասեն:
Ախ, կուսապաշտներ, թե ձեզ համար մարդկութուն չկա, իմ կշտին ամեննին չկա: Սաղ կարողութունս սրբին, տարան,
տներս զաֆթին, հիմի չեմ հարյուրներով տուրքեր են դնում:
Դրեք, դրեք, բան չկա. հլա գլավա Չալիբեգի թողած վոս-
կիների բարաքցաթը չի խլսել, չի չեմ խլսել: Չալիբեգի տղա
Կիրակոսը մարդ ա, մարդ, ձեզ պես շան ծնունդ չի: Նրա
հերը գործնատուրի հետ հաց ա կերել, հաց, հաց: (Չեմբեր

ուժգին խփում է սեղանին, հետո գլուխը ցած դնում ու մտքն-
չում):

ՓԻԼ.—Կիրակոս ջան, հանգստացիր:

ԿԻՐ.—Ի՞նչ թհար հանգստանամ, Փիլիպոս բիձա, ի՞նչ թհար. վոր
մի քնձուռտ Արամայիս, մի շան լակոտ, վոր հերը գեղամի-
ջին Քահլաութուն կաներ, հիմի լլի գեղի նախագահ, նստի
դիվան, մեզի չեմ հրամաններ տա, ասա՛ գնա քու հողերի
մասին Պիպոզենց Խաչոյի կուշտ:

ՓԻԼ.—Ի՞նչ անենք, հլա պտի համբերենք:

ԿԻՐ.—Տո, Պիպոզենց Խաչոն, Չոզանենց Ոհանը, Ջոռյենց Մթոն,
եզ սարի չոբանները, եղջարանի արջերը եթան գրել, կար-
դալ սովորին, մեր դալբութունը բռնեն, մեր վրա ծիծաղան,
բա սա ելավ որենք, արդարութուն:

ՓԻԼ.—Հեյ գիտի աշխարհ... Պիպոզենց Խաչոն հողային գործի
նախագահ...

ԿԻՐ.—(Խիս կասաղի սեղմելով բռնցքները) Այ չես ես կառա-
վարության որենքները... Ինչքան անում եմ տակից քան-
դեմ, չի լլում, ախպեր. վրայից քանդեմ, ելի չի լլում: Չե,
չես հույսս կորցնում եմ:

ՓԻԼ.—Դե, մի հուսահատվի, չերեխա չես, ես կառավարության
վաղեն մի չերկու ամիս ա: Ինչլիզը գալու չա, իր տղին
դնի Նիկոլի թախթին:

ԿԻՐ.—Տո, ախպեր, եզ ինչլիզը ասում եք գալու չա, գալու չա,
ես վեց տարի չա հլա պտի գա:

ՓԻԼ.—Չե, ես անգամ հաստատ գալու չա: Են որը տերտերն ա-
սաց, սուտ չկա:

ԿԻՐ.—Ե, լից թասը, տեսենք (խմում է):

ՏԵՍԻԼ 8

Նույնից յեղ ԱԼԵՔՍԱՆ

ԱԼԵՔ.—(Մտնում է հարբած, քի սակ յեղանակելով) Կիրակոս ջան,
չես քու հոգուն մեռնեմ:

ԿԻՐ.—Հա ջան, Ալեքսան ջան: Ես սաղ որը վճրտեղ ես:

ԱԼԵՔ.—Գդակիս տակին եմ:

ԿԻՐ.—Տեսնում եմ:

Ա.Լ.Բ.—Ախպեր տղերանց հետ քեֆ ելի անուս:

ԿԻՐ.—Շատ ել լավ ես անուս: (Տալով գինու բաժակը) Դե, մի խմի:

Ա.Լ.Բ.—Ախ, Կիրակոս ջան, ես որվանից դեռ սաղ գեղականութ առաջ եղել եմ մասխարա:

ԿԻՐ.—Ինչի՞...

Ա.Լ.Բ.—Նրա համար, վոր ես լկրտված կոմսոմոլ Աստղիկի արարմունքը թողինք իրան միտ: Ես բանը ի՞նչ թհար ուտացնեմ իմ պատվին, Կիրակոս, վոր մի շան աղջիկ, մի լկրտված կոմսոմոլ, ինձ վրա ծիծաղա:

ԿԻՐ.—Պահ, տնաշեն, չես ել ասի ինչ կա: Տո, այնուամբ ել մի քցի:

Ա.Լ.Բ.—Ախ, Կիրակոս, մի վախտ այնուամ չեցի քցում, ամա հիմի կտեսնիմ, ես գեղական երես առած լակոտ-լուկոտները շատ ես մասխարա քցում ինձ: Են կապ կտրած Մխակը քանի պատահում ա, աչքերիս ա մտիկ տալիս, քթի տակին ծիծաղում. բա չես եղ շան տղի մասխարեն ըլեմ:

ԿԻՐ.—Դու հիմի քյասար ասա, եղ աղջկան կուզես ձեռք քցե՞ս:

Ա.Լ.Բ.—Հա, Կիրակոս:

ԿԻՐ.—Բաշ ուստա: Տո քու ուզածը թող մի աղջիկ ըլի: (Ձեռքը խփելով կրծքին) Ես ջանս մեռնի, թե ես աղջկան եգուց քու կշտին չքնացնեմ:

Ա.Լ.Բ.—(Յիցիկ) Ձան Կիրակոս (Համբուրում է):

ՓԻՆ.—Ալեքսան ջան, ախար եղ լկրտված կոմսոմոլ աղջիկները միքիչ կասկածավոր են ըլում, մեկ ել լավ խոնարհ հարաչեն ըլի:

Ա.Լ.Բ.—(Յիցիկ) Փա, տնաշեն, կասենաս նրան չես ել խոնարհ հարս եմ տանում: Բան չկա, հլա մի երկու, իրեք ամիս կպահեմ—մի լավ կկշտանամ, ընդուց դենը՝ սաղ ըլի ես կառավարության որենքները, ուզածդ վախտը բրախի, թագեն առ:

ՓԻՆ.—Շան տղերք, քեֆը ձերն ա, ափսոս իմ ծերության վախտը եկան եղ լավ որենքները: Թե չես ել ձեզ պես ջահել կըլիցի...

ԿԻՐ.—Քեզ ի՞նչ ա ելի: Դու չես իմանում, վոր առածը ասում ա—մեկ ջահելությանդ, մեկ ել ահելությանդ: Հը, մի 15 տարեկան կոմսոմոլ աղջկա հետ ի՞նչպես ես... Ախար հիմի հավասարութուն ա:

ՓԻՆ.—(Յիցիկ ծիծաղում է) Խի, խի, խի, եղ շատ լավ կըլի, խի, խի, խի, չեք կարա, տղերք, ինձ ել բախտավորացնեք:

Ա.Լ.Բ.—Կիրակոս ջան:

ԿԻՐ.—Հա ջան, Ալեքսան:

Ա.Լ.Բ.—Դե, մի ասա՝ եղ շան աղջկան ի՞նչ թհար ենք ձեռք քցելու, թե չես վախենամ, եղ անուշ պատառ ես կապ կտրած Մխակը վաչելի:

ԿԻՐ.—Ձե, եղ անուշ պատառի վաչելիլը հլա քեզ կպատկանի. վոր կշտացար, նոր քցի նրա առաջ:

Ա.Լ.Բ.—(Յիցիկ) Հա, հա, հա, դրուստ, չե՞ վոր հիմի հավասարութուն ա: Վախ, Կիրակոս ջան, չես քո հոգում մեռնիմ:

ԿԻՐ.—Յես Կիրակոսը չեմ ելի, թե եղ գործը գլուխ չբերեմ: Դու մի հլա հարցուր մանեթ հազրի:

Ա.Լ.Բ.—Եկավ:

ԿԻՐ.—Թխի գա: Փիլիպոս, կտրի (Փիլիպոսը կտրում է):

ՎԱՐԱԳՈՒԹԻ

ՅԵՐՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Բեմը նույնն է, ինչ առաջին գործողության ժամանակ

Տ Ե Ս Ի Լ 1

ՄԱՐԻԱՄ, ԲԱՐՍԵՂ

ԲԱՐՍ.— Ելի դու քոնն հա տսում. բա են վախտը լավ եր, վոր մի գլավա Չալիբեգ, Մեխեանց Սեթո, սաղ գեղի հողերը գավթել էլին։ Չե, չես ու իմ աստոծ, վոր բալլճեիկները դրուստ են. քո Աստղիկը են վախտը վոր չհամաձայնվեց մեզ հետ ու կուլակ Ալեքսանին վռնդեց, շատ լավ արավ։

ՄԱՐ.— Դրուստ ա, հմի ինձ ել են լավ հող տվել... ամա ասում են, վոր սրանք լերկար չեն մնա. հրեն, ասում են, ինգլիզը գալիս ա, դաշնակներն ել ձեռք ձեռքի տված...

ԲԱՐՍ.— Եդ բոլորը Կիրակոսի, Ալեքսանի ու նրանց նմանների հեքիաթն ա, բայց վոչ տեսանեն։ Յերեի քեզ ել վախեցրել են։

ՄԱՐ.— Ի՞նչ թագցնեմ, հա. դե քավոր Բարսեղ, դուն մի խելք սովորեցրու... Ի՞նչ ասեմ... Թե ասեմ՝ լավ են անում, բալքի վատ են անում. Թե ասեմ վատ են անում, բալքի լավ են անում... միտք եմ անում...

ԲԱՐՍ.— Այ թե տհ են տվել, հա... մեկ պարզ ասա, ալ կնիկ, տեսնամ ի՞նչ են ասել, վոր են գլորա խորհուրդ տամ։

ՄԱՐ.— Քավոր Բարսեղ, ի՞նչ ծածկեմ... չես խոսք տվի Կիրակոսին ու Ալեքսանին գործը հաջողացնեմ ու Աստղիկին...

ԲԱՐՍ.— Ի՛...

ՄԱՐ.— Հրեն սաղ գեղը աղջկանս լաչար են ասում... մեկ ել՝ Ալեքսանը վատ տղա չի. տուն ել...

ԲԱՐՍ.— Ե՛հ սանամեր, եդ բոլորը դուր խոսքեր են։ Ալեքսանի վոսկին Աստղիկիդ փորը չի կշտացնի։ Դրանց ջուրը մեր արխովը չի անցնի, չե։ (Դրսից լսվում են ձայներ) Հա... Ոհո... լեվ ալլն)։

ՄԱՐ.— Նախիրն եկավ, եթամ կուլս կթեմ. ես ա գալիս եմ (զրնում է)։

ԲԱՐՍ.— (Մեքակ) Դաշնակ ա գալու... հում համար ա գալու, հվ ա նրանց սպասում. Թե մեր գեղականի համար ա գալի, շնորհակալ ենք, ախպեր, մի անգամ նրա շարքաթը խմել ենք... ել չեն կարա խափի (Դրսից լսվում է զուռնայի ձայն) Ես ի՞նչ խաբար ա... ես հվքեր են ես վախտ քեֆ ա-նում։ (Չայնն ուժեղանում է)։ Ոհո. Ալեքսանի համբարն ա... ալ ձեր ծնունդը չորանա հա (Գնում է. մի առ ժամա-նակ բեմը մնում է դատարկ. ձայնը գնալով հեռանում է։ Բեմը կամաց-կամաց մթնում է)։

ՄԱՐ.— (Մեքակ) Ա քավոր... գնացել ա... Էհ... (վառում է լամպը) Ախ, աստված, դու վերջը բարի անես. դու հաս-նես մեզ, աստված ջան։ Դու պահպանես մեզ, չտաս դաշ-նակների ձեռք. վոր եկել են, ի՞նչ ա ըլելու մեր որը. տղիս արինը խմեցին... ել մեզ սաղ չեն թողնի... (գնում է)։

Տ Ե Ս Ի Լ 2

ԿԻՐԱԿՈՍ, ԲԱՐՍԵՂ, լեվ ԱԼԵՔՍԱՆ

ԲԱՐ.— (Մեքակ) Ի՞նչ կարալինք անե... Տեսար, ինչ թհար ստա-քան-մաստքան գետնովը տվեց։

ԿԻՐ.— (Մեքակ) Եդ խո մեր գլխին տվեց։

ԲԱՐՍ.— Տեղն եր։

ԿԻՐ.— ԱԼԵՔ.— (Միաժամանակ) Յա։

ԲԱՐՍ.— Յես իմ հոգին, տեղն եր։ Չե, ախպեր, չես իմ արածին փոշմանել եմ։

ԿԻՐ.— Դե դու ել եղպես խոսացիր, պրծանք ելի։

ԲԱՐՍ.— (Մեքակ) Ի՞նչ թհար խոսամ... Միտս ա գալիս, չես ջահել տղա ելի, մի շատ ել սիրուն, թառան քիր ունեցի, հերս գոռով տվավ մարդի, խեղճ աղջիկը մի տարի չապրեց, թաղեցինք։

ՅԵՐՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Բեմը նույնն է, ինչ առաջին գործողության ժամանակ

Տ Ե Ս Ի Լ 1

ՄԱՐԻԱՄ, ԲԱՐՍԵՂ

ԲԱՐՍ.— Ելի դու քոնն ես ասում. բա ես վախտը լավ եր, վոր մի գլավա Չալիրեզ, Մելիքանց Սեթո, սաղ գեղի հողերը զավթել էլին. Չե, չես ու իմ աստոծ, վոր բալլշեիկները դրուստ են. քո Աստղիկը ես վախտը վոր չհամաձայնվեց մեզ հետ ու կուլակ Ալեքսանին վռնդեց, շատ լավ արավ:

ՄԱՐ.— Դրուստ ա, հմի ինձ ել ես լավ հող տվել... ամա ասում են, վոր սրանք չերկար չեն մնա. հրեն, ասում են, ինգլիզը գալիս ա, դաշնակներն ել ձեռք ձեռքի տված...

ԲԱՐՍ.— Եդ բոլորը Կիրակոսի, Ալեքսանի ու նրանց նմանների հեքիաթն ա, բայց վոչ տեսանեն: Յերեի քեզ ել վախեցրել են:

ՄԱՐ.— Ի՞նչ թագցենեմ, հա. դե քավոր Բարսեղ, դուն մի խելք սովորեցրու... Ի՞նչ ասեմ... Թե ասեմ՝ լավ են անում, բալքի վատ են անում. Թե ասեմ վատ են անում, բալքի լավ են անում... միտք եմ անում...

ԲԱՐՍ.— Ա՛յ թե ահ ես տվել, հա... մեկ պարզ ասա, աչ կնիկ, տեսեմ ի՞նչ են ասել, վոր ես գլորա խորհուրդ տամ:

ՄԱՐ.— Քավոր Բարսեղ, ի՞նչ ծածկեմ... չես խոսք տվի Կիրակոսին ու Ալեքսանին գործը հաջողացնեմ ու Աստղիկին...

ԲԱՐՍ.— Ի՛...

ՄԱՐ.— Հրեն սաղ գեղը աղջկանս լաչար են ասում... մեկ ել՝ Ալեքսանը վատ տղա չի. տուն ել...

ԲԱՐՍ.— Ե՛հ սանամեր, եդ բոլորը դուր խոսքեր են: Ալեքսանի վոսկին Աստղիկի փորը չի կշտացնի: Դրանց ջուրը մեր արխովը չի անցնի, չե: (Դրսից լսվում են ձայներ՝ Հա... Ոհ... հո... լեվ ալլն):

ՄԱՐ.— Նախիրն եկավ, եթամ կուլս կթեմ. ես ա գալիս եմ (զրնում է):

ԲԱՐՍ.— (Մենակ) Դաշնակ ա գալիս... համ համար ա գալու, հվ ա նրանց սպասում. Թե մեր գեղականի համար ա գալի, շնորհակալ ենք, ախպեր, մի անգամ նրա շարքաթը խմել ենք... ել չեն կարա խափի: (Դրսից լսվում է զուռնայի ձայն) Ես ի՞նչ խաբար ա... ես հվքեր են ես վախտ քեֆ անում: (Ձայնն ուժեղանում է): Ոհ... Ալեքսանի համքարն ա... աչ ձեռ ծնունդը չորանա հա: (Գնում է, մի առ ժամանակ բեմը մնում է դատարկ. ձայնը գնալով հեռանում է: Բեմը կամաց-կամաց մթնում է):

ՄԱՐ.— (Մտնելով) Ա քավոր... գնացել ա... Եհ... (վառում է լամպը) Ախ, ասոված, դու վերջը բարի անես. դու հասնես մեզ, ասոված ջան: Դու պահպանես մեզ, չտաս գաշնակների ձեռը. վոր եկել են, ի՞նչ ա ըլելու մեր որը. տղիս արինը խմեցին... ել մեզ սաղ չեն թողնի... (գնում է):

Տ Ե Ս Ի Լ 2

ԿԻՐԱԿՈՍ, ԲԱՐՍԵՂ, լեվ ԱԼԵՔՍԱՆ

ԲԱՐ.— (Մտնելով) Ի՞նչ կարալինք անե... Տեսար, ինչ թհար ստաքան-մատաքան գետնովը տվեց:

ԿԻՐ.— (Մտնելով) Եդ խո մեր գլխին տվեց:

ԲԱՐՍ.— Տեղն եր:

ԿԻՐ.— ԱԼԵՔ.— (Միաժամանակ) Յա:

ԲԱՐՍ.— Յես իմ հոգին, տեղն եր: Չե, ախպեր, չես իմ արածին փռչմանել եմ:

ԿԻՐ.— Դե դու ել եղպես խոսացիր, պրծանք ելի:

ԲԱՐՍ.— (Մտնելով) Ի՞նչ թհար խոսամ... Միտս ա գալիս, չես ջահել տղա ելի, մի շատ ել սիրուն, Թառլան քեր ունեի, հերս գոռով տվավ մարդի, խեղճ աղջիկը մի տարի չապրեց, Թաղեցինք:

ԿԻՐ.—Եղ աստծու կամքով ե ելի:

ԲԱՐՍ.—Ձե, նա իրա գլուխը սպանեց:

ԿԻՐ.—Կարելի չա՛ ճակատագիրն ա ելի: (Նայելով դռան) Ես Մա-
րիամն ել ռւր մնաց, մի գար, խոսալինք վերջանար (դուրս):

ԲԱՐՍ.—(Ալեքսանդրին) Ձի ըլի՞, Ալեքսան, ձեռք քաշիս եղ աղջկա-
նից, գնաս մի ուրիշի հետ բախտավոր ըլիս:

ԱԼԵՔ.—Ի՞նչ թհար ձեռք քաշեմ, քավոր Բարսեղ, իմ պատվին
ի՞նչ թհար ուտացնեմ... Դե, ես ա ասա՛ Ալեքսան, փափախ
մի ծածկիր:

ԲԱՐՍ.—Բա զոռով ել բան կըլի:

ԱԼԵՔ.—Տղամարդն ել ես ա, վոր զոռով փախցնի, իրան կնիկ
անի: Բա չես նրա մասխարեն ըլե՞մ, գեղականը ծիծաղա՞
վրես... Ձե, Բարսեղ ապի, հլա Մրտոյի տղա Ալեքսանը մե-
ռած չի:

ԲԱՐՍ.—Ախար, Ալեքսան ջան, հիմի աշխարհս փոխվել ա. հին
որենքները չկան:

ԱԼԵՔ.—(Սեղմելով բոլոցները, կասաղի) Հայ, չես եղ աշխարհ
փոխողներին... Մի ասա փոխվել ա, ասա՛ փչացել ա, քանդ-
վել ա: Դու գիտաս ըսենց ա մնալու:

ԲԱՐՍ.—Լավ, ի՞նչ կարաք անի:

ԱԼԵՔ.—(Ինքնավստահ) Ի՞նչ կարանք տնիլ... Հըմ, վերջը կտե-
նաս:

ԲԱՐՍ.—Ի՞նչ ասեմ, ախպեր, միտք կանեմ, միտք կանեմ, մեկ
եկ կուզեմ ձեր ասածներին հավատամ, համա դուք ել մի
բան չեք:

Տ Ե Ս Ի Լ Յ

Նույնք, ԿԻՐԱԿՈՍ յեվ ՄԱՐԻԱՄ

ԿԻՐ.—(Մարիամին դռնից) Խրատել ես, համոզել ես, չի ելի, խո
չես կարա աղջկանդ պատիվը թողնե կոմսոմոլներին ձեռ-
քին: Ես ել Ալեքսանը:

ՄԱՐ.—(Մրբելով ձեռները) Բարով ես եկել, Ալեքսան:

ԱԼԵՔ.—(Խոնարհ բարեվաւ ե):

ԿԻՐ.—(Մարիամին) Ախար, քեզ համար եմ ասում, քո ոջախի,
քո աղջկա պատվի համար եմ խոսում, թե չե՛ Ալեքսանի

համար ի՞նչ, չեղավ քու աղջիկը, աշխարհս չկա աղջիկ...

ՄԱՐ.—Շնորհակալ եմ, փեսա Կիրակոս. գիտեմ, դու ինձ բարի
չես կամեցել: Ախ, չգիտեմ ինչ անեմ:

ԿԻՐ.—Արա ես, ինչ վոր քեզ ասացի. ել մի ուշացնի. քանի հլա
Ալեքսանի սիրտն ել տաք ա աղջկանդ վրա:

ՄԱՐ.—Ախ, քոռանա իմ բախտը:

ԿԻՐ.—Դարդ մի անի, հուշս աստծու, ամեն ինչ լավ կերթա: Դե
հիմի ի՞նչ կասես, խնամի:

ՄԱՐ.—Ի՞նչ ասեմ, մնացել եմ շիվար, տեսնենք քավոր Բարսեղը
ինչ կասի: (Բարսեղին) Քավոր Բարսեղ, չես կասեմ դու
գլխի չես Կիրակոսը ինչ կասի:

ԲԱՐՍ.—Գլխի չեմ, ստնամեր:

ՄԱՐ.—Հիմի ի՞նչ կասես:

ԲԱՐՍ.—Ի՞նչ ասեմ... Յես ել եմ շիվար:

ՄԱՐ.—Բա վոր դու չել մի բան չես ասում, չես մի խեղճ, մո-
լորված կնիկ՝ ի՞նչ անեմ:

ԲԱՐՍ.—(Մանր նաուաչելով) Ախ, ելի ես մեռած քրոջս պատկերը
եկավ աչքիս առաջ: Եսպես գործի սապապ ըլողի հոգուն
փրկություն չկա:

ԿԻՐ.—Դու չել բան ասիր, քավոր: 50 տարի առաջ մեռած քրոջդ
սուգը հիմի չես անձեմ... Աստծու կամքով եղած բանին
ի՞նչ կարանք անի:

ԲԱՐՍ.—(Քիչ վրդովված) Տո, ի՞նչ ասածու կամք ե... Բռնի մեկի
բողազից կտրի, թե՛ աստված կամեցավ:

ԿԻՐ.—Դու չել հիմի մեր գլխին ելար իստակ կոմսոմոլ: Քիչ ա
մնում ասես, թե աստված ել չկա, ճակտի գիրն ել սուտ
բան ա: Լավ, դու մի ինձ ես ասա՛ ի՞նչ ա ելի ես տղին.
(Յույց տալով Ալեքսանին) պառավ ա՛, չոլախ ա՛, չես ի՞նչ գի-
տեմ, խելքից պակաս ա՛, չա չե ի՞նչ մի դուստուր ունի: Թե՛
Մարիամի փեսեն վոր ելավ, դովաթը պտի դավթի:

ԲԱՐՍ.—Բան չասի, Կիրակոս, Ալեքսանը փիս տղա չի. բա վոր
աղջկա սրտով չի, ի՞նչ կարանք անի:

ԿԻՐ.—Կասա—աղջկա սրտով չի.—դու չել ըստի կասենաս խերի
համար ըլես նստած: Բա եղ աղսախկալ մարդու ասելու
խոսք ա... Բա թողնենք՝ եղ աղջիկը եթա ըլի աստված, ո-
րենք չունեցող կուսակցականների սիրական, մերն ել մնա
անտեղ: Բա ես խեղճ կնիկը (ցույց տալով Մարիամին) մի
մարդ ել ա չունենա իրան պաշտպան:

ԲԱՐՍ.—Ձեմ իմանում, ախպեր. չես ես գործի մեջ չեմ խառնվի,
(վեր կենալով) հիմի դուք գիտեք ձեր բանը։ Ամա սիրտս
վկայում ա, վոր ես ձեր բռնած գործից լավ բան չի դուրս
գալու։ Դե, չես գնացի (դուրս)։

ԿԻՐ.—Տեսա՞ր, խնամի Մարիամ, ես ել քու քավոր Բարսեղը, կա-
սա—լավ բան չի դուրս գալու։

ԱԼԵՔ.—Բարսեղը վերջերս շատ ա փոխվել. քիչ կմնա՝ եթա, ըլի
կուսակցական։

ԿԻՐ.—Մի ջահել, խամ աղջկա թորպենք իրա խելքին՝ լավ բան
ա դուրս գալու։

ՄԱՐ.—Փեսա Կիրակոս, միտք կանեմ, միտք կանեմ, թե ես աղջ-
կաս ախրը ինչ ա ըլելու, քիչ ա մնում խելքս կորցնեմ։

ԿԻՐ.—Ի՞նչ պտի ըլի, քուչի աղջիկ։ Ո՞վ ա իմանում, հլա մի թո-
կից փախած անառակ կուսակցականի հետ ել գնա անպսակ
ապրի։

ՄԱՐ.—Ձե, եղ բանը չես իմ պատվին չեմ ուտացնի։ Ախ, աստ-
ված, ինչ դարդ ո՞ւր տանջանք ա աղջիկ ունենալը։

ԿԻՐ.—Շատ մի մտածի, խնամի Մարիամ, դու շատ բախտավոր
կնիկ ես, վոր Ալեքսանի պես ազնիվ մարդի չես պատահել,
վոր իրա խոսքի տերն ա. ինչ ել վոր ըլի քո աղջիկը, նը-
րան դաբուլ ա։ Դու իմ խոսքին մտիկ արա. քանի ուշ չի՝
եղ ճամպից չես պահի աղջկանդ, թե չե՝ մի անբախտու-
թյուն եկավ աղջկանդ գլխին, ես վախտ որ ու գիշեր դու
չես տանջվելու։

ՄԱՐ.—Ախ, Կիրակոս, չես հիմի չեմ շատ կտանջվիմ։

ԿԻՐ.—Մենք ել կուզենք քու տանջանքներին վերջ տանք։ Ախար
մեղք ես, խնամի. ամեն անգամ հսպես բախտավորութուն
չի գա քո դուռը։ Դու ես գիշեր եղ բանը արա, գանք, աղջ-
կանդ փախցնենք, մի գիշեր աղջիկդ մնա Ալեքսանի կուշտ,
ել պրծավ։ Ընդուց դենը իրար հետ շատ բախտավոր կապ-
րեն։

ՄԱՐ.—Ախ, Կիրակոս, եղ բանից շատ կվախենամ։

ԿԻՐ.—Մի վախենա, չես խամ չեմ. ել աղջիկ չեմ փախցրել։ Ա-
խար, խնամի, աղջիկը ձեռքս գնաց, կոմսոմոլները երեսի
աբուռը սրբին տարան, բա եղ քո ոջախին վաչել բան ա։

ՄԱՐ.—Լավ կխոսաս, Կիրակոս ջան, համա վախենամ, աղջկանս
փախցնեք, ճամպին սիրտը ճաքի, չա չե գլխին մի փոր-
ձանք բերի, ես վախտ չես ի՞նչ ձուռն տամ իմ գլխիս։ Կա-

սեմ, հլա թող միքիչ ել մնա, ելի խրատեմ, ելի աղաչեմ,
բալքի խելքի գա, խղճա իրա մորը։ Մեկ ել՝ հիմի խրճիթի
վարիչ ա, 15 մանեթ ել փող կստանա, կասեմ՝ հլա մի վախտ
թող փող հավաքի, շորեր անի...

ԿԻՐ.—(Կտրելով խոսքը) Ե, խնամի, բա քեզ պես հասկացող կնկա
վաչել խոսք ա, վոր կանես... Կասա՞ աղջիկս 15 մանեթ
փող կաշխատի։ Բա գեղական ջահել աղջկան վաչել բան ա,
եթա սաղ որը խրճիթ նստի, սրան-նրան գիրք տա, գե-
ղականի համար գազեթ կարդա, տղերանց հետ խոսա, ծի-
ծաղա։ Մարդ ել իրա աղջկա նամուսը 15 մանեթով ծախի...
Ինչ բան ա 15 մանեթը, ը՛հը, կուզես՝ Ալեքսանը քեզ 115
մանեթ տա։ (Ալեքսանին) Ի՞նչ կասես, Ալեքսան։

ԱԼԵՔ.—Ինչ պտի ասեմ, իմ ունեցած-չունեցածս, ես ջանս ել
վրեն սրանց փեշքաշ։

ԿԻՐ.—Ջան, Ալեքսան. (Մարիամին) բա մի ուրիշ մարդ եղ խոսքը
կասեր... Գովել թող չըլի, ինչքան ասես, լավ տղա չե Ա-
լեքսանը։

ԱԼԵՔ.—(Գրպանից հանելով քրադրամներ)։

ԿԻՐ.—Հլա մի ինձ տուր։

ԱԼԵՔ.—(Հաս-հաս ասլով չերվոնցներ կիրակոսին) Դե, վե կալ,
դուդ հարյուր մանեթ։

ՄԱՐ.—(Հրաժարվելով) Քա, եղ ի՞նչ ա կանեք։

ԿԻՐ.—Դու հլա մի ես 10-ը շխշխալի չերվոնները վե կալ։

ՄԱՐ.—(Հրաժարվում է առանց նայելու փողերին)։

ԱԼԵՔ.—Վե կալ, Մարիամ մայրիկ. չիմանաս զալան եմ տալիս։
Կուզենաս, աղջիկդ ել քեզ մնա, եղ փողերն ել։ 15 մանեթի
թամահը մի ըլի, աղջկանդ նամուսին ամոթ ա։

ԿԻՐ.—Ջան, Ալեքսան, տղամարդ ա, չես իմ հոգին։ Վե կալ,
խնամի, ելի մեզպեսները ձեզի խղճան։ Ե, առածը ասում
ա՝ ջուրը կեթա, ավազը կմնա։ Հիմի վոր ես լակոտ-լու-
կուտները մեջ են ընկել, ձեզի մի քանի կապեկի լավու-
թյուն կանեն, ձեր աչքը կկապեն, ընենց եք իմանում՝ ձեդ
ա մնալու... Միամիտ ես, խնամի, միամիտ, հլա չես իմա-
նում ես կառավարության ֆանդերը։

ԱԼԵՔ.—Նրանք թոխին կշաղացեն, վոր հետո մորթեն։

ԿԻՐ.—Դուռս ա։ Տեսան միքիչ դովաթդ մեծացավ, կկանգնեն
գլխիդ, դե տուր, ես փոկինն ա, ես ընկերությանն ա, ես
թովջին ա, տուր հա տուր, հոգիդ ել դուրս գա, տուր։

ՄԱՐ.— Դորդ, Կիրակոս, չըլլ՞ կովս տանեն:

ԿԻՐ.— Կով կասա... Կովդ ել պտի տանեն, տունդ ել պտի սրբեն տանեն, շորերդ ել վրայիցդ պտի հանեն, հլա աղջկանդ ել... (Փափսում է ակնաջին):

ՄԱՐ.— Վույ, Կիրակոս, եդ թնչ ա կասես:

ԿԻՐ.— Բա թնչ գիտաս, խնամի... Սրանք որքնք ունին... Բա սրանց կշտին զակոն կա... Են մարդիկ, վոր աստծուն ուրանան, սուրբ աստվածածնի պատկերը վառեն, ժամեր քանդեն, ել են մարդիկ խիղճ կարմն ունենա...

Ա.Լ.Բ.— Դե, են ա մարդիկ ափաշկարա ասում են՝ մենք անաստված ենք:

ՄԱՐ.— ՈՖ (ծանր հառաչում է):

ԿԻՐ.— Լավ, տունը մերը, խոսքը մերը. (նայելով շուրջը) դու չե՛լ հսոր մեր մարդն ես: Քու են ողորմած հոգի տղեն ել ես բալլելիկների խելքով եր ընկած, թնչ ելավ... Դաշնակները սպանին, ձեր ունեցած-չունեցածը փչացավ, դու չե՛լ մնացիր հոսպես անտեր, վրդդ ծուռ. (խորհրդավոր կրկին նայելով շուրջը) բա վոր հիմի չե՛լ դաշնակները եկան, քու աղջիկը նրանց ձեռքից թնչ թհար ա խլելու:

ՄԱՐ.— (Սարսափած) Վույ, աման, Կիրակոս, եդ թնչ ա կասես...

ԿԻՐ.— Բա դու գիտաս ես թալանչիներին դիվան չի ըլելո՞ւ... բա սա իրանց ա մնալու...

ՄԱՐ.— (Նույն սարսափով) Աման, Կիրակոս, դորդ դաշնակը գալու չա՞...

ԿԻՐ.— Բա չի գալո՞ւ... Լավ, ասենք մենք դիվան չունենք ես լըբերին, բա աստված դիվան չի անելո՞ւ:

ՄԱՐ.— Ախ, Կիրակոս, ես թնչ իմացա:

ԿԻՐ.— Լավ, մի վախենա: Հիմի վոր Ալեքսանն ել փեսեդ ելավ, ել քեզ բան չի ըլի: Հիմի դու քու աղջկա ճարը տես, թե չե՛ եկել են, կդարկեն իր ախպոր կուշտը:

ՄԱՐ.— Վույ աման:

ԿԻՐ.— Մի վախենա: Ինչ վոր քեզ ասի, ենպես ել կանես: Աստղիկի տեղաշորը ըստի կսարքես, դու չե՛լ կեթաս թոնրատուն, ճրագն ել աղողիկն կդնես, եդ կըլի մեր նշանը. իմացա՞ր, խնամի:

ՄԱՐ.— (Վախեցած) Վախենամ աղջիկս մեռնի:

ԿԻՐ.— Արխային մնա. ըսկի բան ել չի ըլի: Հիմի ուր ա, ուր չի, ինքն ել կգա: Մենք եթանք, Ալեքսան, (Մարիամի բոլորո-

վին անուշաղիւր, Կիրակոսը փողերը նխում է Մարիամի շուրի յերկու կոնակների արանք, այնպես վոր քրթի ծայրը յերեվում է):

ԿԻՐ.— Բան ե՛ թե քեզ հարցուփորձ արին, կասես իրա հոժար կամքով ա գնացել: Ձեն ու ձուռն ել վոր քցեց, դուրս չգաս:

ՄԱՐ.— (Նիստ վախեցած, լացակումած ձայնով) Վույ, աման, Կիրակոս, յես եդ բանը չեմ կարա անի, յես չեմ կարա սուտ խոսի: Աղջիկս ինձ կանիծի: Աղաչանք կանեմ, Կիրակոս ջան, եդ բանը մի անի, շատ յերկյուղ կանեմ:

ԿԻՐ.— (Նիստ) Դե, բոլ ա, խնամի, յերեխա չես (գնում են):

ՄԱՐ.— (Աղոթում է) Դու մեզ խլատ դաշնակների ձեռից, աստված ջան, սով դրկա, կարկուտ դրկա, ցավ դրկա, թաքիլա դաշնակներին չղարկես: Ռազի յենք, թող մեր ջահել-ջիվանը գնա՝ փոստով գրվի, ժամի, աստծու չհավա... Վալ, լեզուս պապանձվե, ես ինչ ասի:

Տ Ե Ս Ի Լ 4

ՄԱՐԻԱՄ, ԲԱՐՍԵՂ

ԲԱՐՍ.— (Դռնից) Գնացի՛ն:

ՄԱՐ.— Գնացին. քավոր Բարսեղ, դու չե՛լ ինչի՞ թողիր գնացիր. կտենաս՝ յես մի մոլորված կնիկ, մնացել եմ շիվար: Հիմի ինձ մի խելք սովորացրու. սանիկիդ ես գիշեր տանում են:

ԲԱՐՍ.— (Ծանր մտառնալով) Ի՞նչ ասեմ, սանամեր: Յես ել եմ մնացել շիվար: Մի մարդ ել հարկավոր ա ինձի խելք եմ մնացել շիվար: Մի մարդ վեր փառելով չեմ իմանում՝ ի՞նչ ասովորացնի. (ուսերը վեր փառելով) չեմ իմանում՝ ի՞նչ ասեմ: Թե ասեմ՝ լավ են անում, բալքի վատ ելավ. ասեմ՝ վատ են անում, բալքի լավ ելավ: Միտք կանեմ, միտք կանեմ, լավ ա ես գործի մեջ չխառնվեմ, հոգիս ել կրակը չքցեմ:

ՄԱՐ.— Դու չե՛լ վոր դրադ ես կանգնում, յես իստակ խելքս կորցնում եմ: Մեկ միտք կանեմ՝ չտամ աղջկանս, բա վոր դաշնակներն ել եկան տեսան աղջիկս կուսակցականների ճամբով ա գնում, սող չեն թողնի, գիտեմ:

ԲԱՐՍ.— Ի՞նչ վախատ գալու:

ՄԱՐ.— Ի՞նչ իմանամ:

ԲԱՐՄ.—(Քրի տակ ծիծաղելով) Հըմ, եղ Կիրակոսը չա՛հե Ալեք-
սանը ասած կըլեն:

ՄԱՀ.—Քեզանից ինչ պահեմ, նրանք ասին:

ԲԱՐՄ.—Ինչ էլ են ասել, ամա արխեիսն մնա: Դաշնակ, մաշնակ
եղ չկա: Դաշնակների բանը վերջացել պրծել ա:

ՏԵՍԻԼ 5

Նույնք, ԱՍՏՂԻԿ յեկ ՄԻՍՍԿ

ԱՍՏ.—(Մտնում է շատ ուրախ ու զվարթ տրամադրությամբ, կա-
պոցը ձեռքին, նրա յետևից Միսակը: Աստղիկի անակնալ յեկ
քափով ներս գալուց ուժեղ ցնցվում են Մարիամն ու Բա-
սեղը: Աստղիկը շատ կապոցը սեղանի վրա դնելով մոտենում
է Մարիամին) Մայրիկ ջան, հոգի քեզ շատ, շատ եմ կարո-
տել (զրկում է մորը): Բարե, քավոր Բարսեղ:

ԲԱՐՄ.—Բարին արևուդ, Աստղիկ ջան:

ՄԱՐ.—(Միսակի ներկայությունից մի քիչ տրամադրությունը բարձրա-
նում է) Բարով ես եկել, Միսակ ջան, նստիր:

ԲԱՐՄ.—Աստղիկ ջան, ես սաղ որը ժողովք, ժողովք, չբեղա-
րեցի՞ր:

ԱՍՏ.—Դրուստ վոր շատ բեղարել եմ: Հոգիներս դուրս եկավ,
մինչև վոր կարացինք ես մեր գեղական կանանց մի բան
հասկացնել:

ԲԱՐՄ.—Եղ թնչ ելիք հասկացնում:

ԱՍՏ.—Եկել եր մեր կին հրահանգչուհին, ցանկանում է մեր
գյուղում թռչնաբուծական մի արտել կազմակերպել:

ԲԱՐՄ.—Ե, գործը գլուխ բերի՞ք:

ԱՍՏ.—Բերինք: Տես, վարկային ընկերությունը տալիս է 800 ո.
փող ե 2 մեծ ինկուբատորներ:

ԲԱՐՄ.—Եղ, ինկու... ինկու... եղ թնչ բան ա, Աստղիկ:

ԱՍՏ.—Եղ մի մաշինա չա, քավոր Բարսեղ:

ԲԱՐՄ.—Մաշինա:

ԱՍՏ.—Հա, ինչպես բացատրեմ: Այ, որինակ, (աչքեր ման է ա-
ծում սենյակում՝ ցանկանալով գտնել համեմատելու մի բան)
հսպես, ելի, վերջապես մաշինա չա: Այնտեղ դարսում են
150—200 ձու, իրա ժամանակին մեկ ել տեսար թըփ, թըփ,
թըփ, ծի, ծի, ծի, ծի,—ձուտերը դուրս եկան:

ԲԱՐՄ.—(Չարմացած, հիացած) Եղ թնչ թնչ մաշինա չա, Աստ-
ղիկ ջան, վոր միջից ձուտեր են դուրս գալու:

ԱՍՏ.—Այ, բացատրեմ:

ՄԻՍ.—Թող, Աստղիկ, չես բացատրեմ:

ԱՍՏ.—Դե լավ, դու բացատրիր:

ՄԻՍ.—(Կատակելով) Ինչ թնչ Աստղիկը ասաց՝ մաշինի մեջ
ձվեր են դարսում, վրեն որհնած ջուր շաղ տալիս, տերտերն
եղ մի գլուխ ավետարան ա կարդում, մեկ ել տեսար՝ աստու-
ղորությամբ, (ձեռները ամբարձելով) մեռնում նրա սուրբ դո-
րության՝ ձուտերը դուրս եկան:

ԲԱՐՄ.—Դե բոլ ա մարդի ձեռք առնեք, ե... Հիմի եղ սրբերին
եղ... (բարձրացնում է ձեռքը, ցանկանում է մի բան ասել):

ԱՍՏ.—Դե, դե, դե:

ՄԻՍ.—Դե, լավա, քավոր Բարսեղ, հը...

ԲԱՐՄ.—Մեղա քե աստված:

ԱՍՏ.—(Միսակի հետ ուրախ ծիծաղելով) Վույ, փուստ անցավ:

ՄԻՍ.—Չե, քավոր, վերջիվերջո կտեսնամ՝ դու մեր ճամբով ես
գալու:

ԲԱՐՄ.—Տո, եկել պրծել եմ, դուք ձեր բանին կացեք:

ԱՍՏ.—(Մարիամին) Մայրիկ ջան, դու եղ թնչ եղպես քիթդ կա-
խիկ նստել ես: (Հանկարծ հիշելով) Հա, մայրիկ, հիմի չես
քեզ կուրախացնեմ: (Բաց է անում կապոցը) Քեզ ել, քա-
վոր Բարսեղ: (Դուրս է բերում կապոցից մեկ-մեկ) Ես շա-
քար, ես չիր, ես սապոն, (իներ իրեն) ես հլա թող մնա:
Ես չալ, կոճակ, թել: (վերցնելով մի կապոց՝ մոտենում է
Մարիամին) Թե իմանաս՝ ըստի թնչ կա:

ՄԱՐ.—(Անհարբեթ դեպի կապոցը նայում է Աստղիկի յերեսին,
ծանր հառաչում) Ախ:

ԱՍՏ.—Չիմացար, մայրիկ, ըստի վոչ ախ կա, վոչ՝ ո՞ք (բաց է
անում փաթաթանը) տես, քեզ մի լավ դեյրացու չեմ բերել:

ՄԱՐ.—(Շարունակում է անհարբեթ մնալ):

ԲԱՐՄ.—(Վերցնելով՝ սնցում է կտոր) Շատ պարտական կտոր ա:

ԱՍՏ.—Հա, մայրիկ ջան, հոգի Փոկ-ի պարտքն ել տվի պրծա:

ԲԱՐՄ.—Ապրիս, աղջիկ ջան: (Մարիամին) Ել թնչ դարդ ունիս.
սանամեր, աղի պես աղջիկ ունիս. պարտքերդ ել ա տալիս,
քեզ ել շոր ա անում:

ԱՍՏ.—(Անմիջապես) Իրա քավորին ել չի մոռանում. (տալով
Բարսեղին ել մի փոքրիկ կապոց) ես ել քեզ:

ԲԱՐՍ.—(Բաց անելով) Ես թուլթուն ա, պերվի սորթ, վաչ ապրիս, ազիզ ջան, ես ի՞նչ նեղութիւն ես քաշել ինձ համար:

ԱՍՏ.—(Կես կատակով, կես հանդիմանական) Յես քեզ համար նեղութիւն եմ քաշում, քաղոր Բարսեղ, վոր մեկ ել դու ինձ մարդու տալու համար գլխացավանք չքաշես:

ԲԱՐՍ.—(Կողմը) Լավ կծեց, ամա տեղն ա քեզ, Բարսեղ:

ԱՍՏ.—(Մարիամին) Դե մի բաց արա աչքերդ, մայրիկ ջան, նըստել ենպես ախ ու վախ ես անում—կասենաս վոչխաներդ են սարումը կոտորվել:

ԲԱՐՍ.—Դարդ անողին՝ դարդ կըլի:

ՄԻՍ.—Քեֆ անողին ել քեֆ կըլի:

ԱՍՏ.—Միսակն ու Ասողիկն ել վոր շատ քաղցած էն՝ ուտելու բան պտի ըլի: Մայրիկ ի՞նչ կա ուտելու:

ՄԱՐ.—Կաթ եմ դրել տաքանա: Գնա բեր, մի ստաքան ել քաղորը խմի:

ԱՍՏ.—(Գնում է բոնրասուն):

ՄԱՐ.—Դու ի՞նչպես ես, Միսակ ջան, լավ ես:

ՄԻՍ.—Շնորհակալ եմ, մայրիկ:

ԱՍՏ.—(Դրսից) Միսակ, Միսակ, մի սպչիկա բեր, վառիք, մութ է, բան չեմ տեսնում:

ՄԻՍ.—(Գնում է):

ՄԱՐ.—(Բարսեղին) Այ քաղոր, մի բան ասա, մնացել եմ չերկու կրակի մեջ, քիչ ա մնում խելքս կորցնեմ:

ԲԱՐՍ.—Այ սանամեր, մոռացիր...

ՄԱՐ.—Ախ, քաղոր, չես կուզեմ ձեռք քաշեմ, չես կուզեմ չտամ, բա մեզ ել վոր դուշման ընկան... Ենոր Զանոյենց Սաթոն կասա զգուշ կաց, աղջկանդ գլխին սե պսակ չգա—ըհը, չես ել անձար մի կնիկ. տունս մի տղամարդ ելա չկա, բա վոր գիշերով ել գան ու մեզ մի փսաս տան:

ԲԱՐՍ.—Դու չե՛լ եղքան մի վախենա, սանամեր:

ՄԱՐ.—Ի՞նչ թշուր չվախենամ, քաղոր, դու լավ գիտես եղ Մըրտոյենց դասը ինչ գաղան խալիս ա: Բանն ել վոր հակառակութիւն հասավ, չես ի՞նչ կարամ անե:

ԲԱՐՍ.—Լավ, ելի մենք խոսքը քցենք. ուղի չի, չես Ասողիկին ես գիշեր կտանեմ մեր տուն:

ՄԱՐ.—Բա վոր իմացան ու քեզ ել դուշման ընկան:

ԲԱՐՍ.—Թող սանիկիս գլխին մի փորձանք չգա. թե ինձ ել դուշման ընկան՝ չես իմ որը ապրել պրծել եմ: Կեղծ գո-

վասանք չըլի, սանամեր, շատ, շատ լավ աղջիկ ունես. վերջերս շատ է մտել աչքս: Հիմի կտեսնամ, են, ինչ վոր կասելին կոմսոմոլների մասին, դրուստ չի:

ՄԱՐ.—Ե, լավ աղջիկն ել դարդ ու ցավ ա: Ինչ լավ կըլեր աղջիկս մի երկու ամսով եթար ուրիշ տեղ: (Ասողիկ, Միսակ նես եմ մեկնում ձեռներին պնակներ, ամանով կաք, բաժակներ յե՛վ ալլի):

ՄԱՐ.—Եկան: Աստված, աստված, դու վերջը բարի անես:

ԱՍՏ.—Համեցեք, քաղոր Բարսեղ: Նստիք, Միսակ:

ԲԱՐՍ.—Շնորհակալ եմ, անուշ արեք, չես քո բերած թութունից մի չիբուխ քաշեմ: (Պատասխանում է):

ՄԱՐ.—Մոտկացիր, մի ստաքան կաթ խմի, հազի լավ ա: (Ասողիկը մատուցանում է Բարսեղին բաժակով կաք: Միսակ, Ասողիկ ուտում են անործակով):

ԲԱՐՍ.—Ե, Ասողիկ, են մաշինի բանը չասիր, ի՞նչ թշուր են ճուտերը դուրս գալու:

ԱՍՏ.—Քաղոր ջան, լավ կըլի, եզուց քաղորկնկա հետ զաս խըրճիթ, ենտեղ մաշինն ել կտեսնես, ամեն ինչ ել տեղովին կհասկանաս:

ԲԱՐՍ.—Եղ ել դրուստ ես ասում:

ՄԻՍ.—(Վերջացնելով ուտելը) Շնորհակալութիւն, չես գնամ:

ՄԱՐ.—Մի գնա, Միսակ ջան: Կա շուտ ա, նստի, կխոսանք:

ԱՍՏ.—(Այդ ժամանակ զարնացած, բայց ներհուս ուրախ նայում է Մարիամին, վոր սիրալիք խնդրում է Միսակին մնալ: Տեղավորվելով Մարիամի կողքին) Ասում ես՝ նստիք, կխոսանք, ինքդ բերանդ ջուր առել նստել ես: Դե մի ես խաչած ձեռքերդ ել ցած բեր: Կասենաս Մարիամ աստվածածին ըլես. (հաշում է մոր ձեռքերը ցած, հանկարծ նկատում է կոնակների արանքում քրքաղբաւներ: Դուրս է բերում) Ես ի՞նչ փող ե...

ՄԱՐ.—(Խիստ օրոքվում է, այլալովում):

ԲԱՐՍ.—(Գուշակում է ինչ փող լինելը):

ԱՍՏ.—(Ձնում է փողերը: Միսակը նմանապես հետաքրքրվում է):

ՄԱՐ.—(Բարսեղի ակնթիցի գաղտնի ասում է, քե ինչ փողեր են):

ԱՍՏ.—Մայրիկ, ես ի՞նչ փողեր են:

ՄԱՐ.—(Կարկամում է):

ԲԱՐՍ.—Եսոր վոր ճամբին գտել ելիր, ես են փողը չի՞, սանամեր:

ՄԱՐ.—Հա, դրուստ. ճամբին ընկած եր, վեր կալա:

ՄԻՍ.—Դուդ հարցուր մանեթ ե. Ես ռի կորցրած կլինի:

ԱՍՏ.—Բա մայրիկ, ինչո՞ւ չտարար նախագահ Արամայիսի մոտ։
ՄԱՐ.—(Կարկանդակ է)։

ՄԻՍ.—Յես կասեմ՝ հենց ինքը Արամայիսն էլ կորցրած կլինի-
նրա մոտ պետական փողեր կան։

ԱՍՏ.—(Միսակին) Լավ կըլի հենց հիմի չե՛լ ես փողերը տանես
նրան տաս։

ԲԱՐՍ.—Լավ, հլա թող մնա, վռազ չի։ Բալքի Արամայիսը չի
կորցրել ու Ալեքսանի նման հարուստ մարդ ա կորցրել,
ինչի՞ չենք տալիս։

ԱՍՏ.—(Ջղայնացած) Քավոր, ելի դու ինձ մոտ եդ գզվելի մար-
դու անունը տվի՞ր։

ՄԱՐ.—Ասողիկ ջան, ինչի՞ չես եդ մարդի անունից եդպես խըրա-
նում, ի՞նչ ա արել քեզ։

ԱՍՏ.—Ձեմ ուզում, չեմ ուզում նրա անունը լսել։ Ուրիշ բանի
մասին խոսեցեք։

ՄԱՐ.—Բա վոր մի որ են քեզ դուռով փախցնի՞։

ԱՍՏ.—(Հեզմակամ) Փախցնի... Ձե, մայրիկ, արխելին մնա, են
մեր ալարա՜շ շան թուլեն չի կարա փախցնի։

ՄԱՐ.—Եդպես մեծ-մեծ մի խոսա, Ասողիկ, բանը վոր հավառա-
կության հասավ, դու գիտես եդ Մրտոցենց դասը ինչ գա-
դան խալի են։

ՄԻՍ.—(Մարիամին) Դուք ել ի՞նչ եք եդքան վախենում, մայրիկ,
անտերի չերկի՞ր ա, ի՞նչ ա։ Թող նրանք համարձակվեն
Ասողիկի մազին ձեռք տալ, կամ ձեզ մի վատուխուլն անել,
տես չես նրանց գլխին ինչ ոչին բերեմ։ Միամիտ, խեղճ
կնիկ են գտել, ով ա իմանում դալիս ա՛հ են տալիս։

ԱՍՏ.—(Փաղաբաբար) Մայրիկ ջան, չի ըլի ձեռք քաշե՞ս եդ գոր-
ծից ու սրանից հետո վոչ խոսես, վոչ ել իմանաս։

ՄԻՍ.—Ղորդ, Ասողիկ, «Պորհրդալին Հայաստանում» կարդացի՞ր
ինչպես մի թուրք աղջկա չեն փախցրել։

ԱՍՏ.—Կարդացի, և ի՞նչ խաչտառակ գործ ե։ Աղջկա մայրը փող
ե վերցնում և իրա համաձայնությունը տալիս, վոր գան
աղջկան տանեն։

ՄԻՍ.—Կարծեմ հիմի կիսամեռ դրուծյան մեջ ե։ Հիմի մորն ել
են բռնել, բանտարկել, փախցնողներին ել, և մորը ավելի
ծանր պատիժ են վճռել։

ՄԱՐ.—(Այլալվում է, անհանգիստ շարժումներ անում)։

ԱՍՏ.—Տեղն ե, այդպիսի լիբր կանանց... Ոհ, ինչ տեսակ գզվելի

մայրեր կան աշխարհիս չերեսին, վոր համաձայնվում են ի-
րանց աղջկան փողով ծախեն։ (Ջայրացած) Թու...

ՄԱՐ.—(Հանկարծ նշում է, ուռաքափ ընկնում Բարսեղի ուսին։
Ասողիկ, Միսակ անմիջապես վրա չեն հասնում)։

ԱՍՏ.—(Վախեցած) Մայրիկ, ի՞նչ պատահեց (վերցնում է Բար-
սեղի ուսից, գրկում)։ Մայրիկ... Միտակ, ջուր։ (Միսակը բե-
րում է ջուր, Ասողիկը ձեռքով լվում է նակախն) Մայրիկ,
մայրիկ, ուշքի չե՛կ։

ԲԱՐՍ.—(Անհանգիստ նպնայացնում է բերանը, աշխատում է մի
բանով ոգնել)։

ԱՍՏ.—Մայրիկ... մայրիկ (սեմնելով, վոր ուժի չի գալիս, վախե-
ցած ձայնով) Միտակ, քավոր, մի բան արեք, չես վախե-
նում եմ։

ՄԻՍ.—Մի վախենա։ (Բարսեղին) Ես ինչի՞ մեկից եսպես ելավ։

ԲԱՐՍ.—Ախ, ի՞նչ ասեմ։

ՄԱՐ.—(Կամաց-կամաց ուժի գալով) Ախ, Ասողիկ ջան, աղիդ
բալա (լաց է լինում)։

ԱՍՏ.—Ի՞նչ պատահեց քեզ, մայրիկ, դու լո՞ց ես ըլում... իմ
խեղճ տանջված մայրիկ։

ՄԱՐ.—Ախ, անիծվի քո մերը։

ԱՍՏ.—Մայրիկ, ինչե՞ր ես խոսում... (Բարսեղին) Քավոր, դու
կիմանաս, ի՞նչ ա պատահել մայրիկին։

ԲԱՐՍ.—Բան չկա, ազիդ ջան։ Արի կըլի գնանք, դու ես գիշեր
մեր տանը քնի։

ԱՍՏ.—Ձեր տանը... Ինչի՞...

ՄԱՐ.—Գնա, գնա, բալա ջան։ Ախ, դժոխքի փայ ըլի քո մերը։
(Ասողիկ, Միսակ շարակուսած նայում են միմյանց)։

ՄԻՍ.—(Ասողիկին) Յես մեռնեմ, թե եստեղ քո գլխին մի քա-
լակ չկա։

ԱՍՏ.—(Բարսեղին) Եստեղ մի բան կա, ինձանից թագցնում եք։
(Մարիամին) Մայրիկ, վերջապես կասե՞ս, թե չես չես խելքս
կորցնում եմ։

ՄԱՐ.—(Լացակուսած ձայնով) Ի՞նչ ասեմ, աղջիկա, քո մերն ել
են թուրք կնիկն ա, քո մերն ել համաձայնվել, փող ա
վեկալել, վոր քեզ ես գիշեր փախցնեն (լալիս է)։

ԱՍՏ.—(Մի վայրկյան բարացած) Դե՛... Ուրեմն ես փողերը...
Մայրիկ, մայրիկ (նեկեկում է, ընկնում մոր ձկնեղին)։

ՄԻՍ.—Փախցնե՛ն... ես գիշեր։

ՄԱՐ.—Մեղավոր եմ քո առաջ, Աստղիկ ջան, ախ, չես խոսք չեղի տալիս, հակառակ ելի, ամա ենքան խոսացին, ահ տվին, ասին՝ դաշնակն ա գալու, կսպանի աղջկանդ, եղ փողերն ել չիմացա՝ թնչ թշար ճխտին շորերիս արանք։ (Գրկելով Աստղիկին) Ձե, չես քեզ չեմ տա, թող ինձ ես շեմքի առաջ սպանեն... (Բաղխում են դրսի դուռը. հաջում է շուներ, բնդ-հանուր իրարանցում)։

ՄԻՍ.—Ես ա, եկան (հանում է ասեմանակը)։

ՄԱՐ.—Աման, Միսակ ջան, դու մի գնա։

ԲԱՐՍ.—(Նույնպես միջամտում է, ուզում է ինքն գնալ) Թող, Միսակ, չես նրանց ջուղաբը կտամ։

ՄԻՍ.—(Մոտենում է դռանը, դրսից լսվում է Արամայիսի ձայնը՝ ընկեր Աստղիկ)։ Ես մեր նախագահ Արամայիսն ե։

ԱՐԱՄ.—(Բաց է անում դուռը)։

Տ Ե Ս Ի Լ 6

Նույնի յեվ ԱՐԱՄԱՅԻՍ

ԱՐԱՄ.—(Մտնում է շատ ուրախ տրամադրությամբ) Բարե՛ ձեզ, (առանձնապես Աստղիկին) բարե, Աստղիկ, քեֆ արա, քեֆ (ձեռքով խփում է ուսին)։

ԱՍՏ.—(Առնալով երգացնել ներքին հուզմունքը)։

ԲԱՐՍ.—(Մարիամին) Ես ինչ լավ բան ելավ, ել մի վախենա։

ԱՐԱՄ.—(Մոտենալով Մարիամին՝ մտերմորեն նստում է նրան շատ մոտ) Բարե, Մարիամ քույրիկ։

ՄԱՐ.—Բարին արևուդ, Արամայիս ջան։

ԱՐԱՄ.—Ելի թնչ ե, տխուր-տրտում կանգնել ես։

ՄԱՐ.—Ինչ անեմ։

ԱՐԱՄ.—Քեֆ արա, ուրախացիր, աշխարհի աշքը հանի։

ՄԱՐ.—(Հառաչելով) Ե, մեղպեսների համար աշխարհումս ուրախություն չկա։

ԱՐԱՄ.—Ինչի՞ հ։

ՄԱՐ.—Ցեա վոր հալա չտեսա։

ԱՐԱՄ.—Հիմի կտեսնես։ Դե, Մարիամ քույրիկ, աշքդ լույս, եկել եմ ձեզ ուրախացնել։ Հիմի աշխարհիս ուրախությունը ձեզ պեսների համար ե։

ՄԱՐ.—Աստված ել թող քեզ ուրախացնի, Արամայիս ջան, թե իմ դուռը ուրախություն ես բերել։

ԱՐԱՄ.—Ամենամեծ ուրախությունն եմ բերել ձեզ համար։ Հիմի դրանից ավելի չեմ ելի բան չկա։

ԲԱՐՍ.—Ապրես, Արամայիս ջան, ելի դու մեղպեսներին ուրախացնես։ (Մարիամին) Տեսաս ինչ բան ա...

ՄԻՍ.—Դե, մի ասա եղ ուրախալի լուրը, խմանանք։

ԱՐԱՄ.—Ասեմ։ (Մարիամին) Մարիամ քույրիկ, եկել ենք աղջկանդ փախցնենք։

ՄԱՐ.—(Յնգվում է, փախվում)։

ԱՐԱՄ.—Հը, ինչի՞ վախեցար. նրան մի շատ չեմ ելի տեղ ենք փախցնում, վոր սաղ գյուղական աղջկաները կարող են նախանձել։ (Բարսեղ, Միսակ տարակուսած նայում են իրար յերեսին)։

ՄԱՐ.—Ինչ ասեմ, Արամայիս ջան, դու նրա մեծ յեղբայրն ես, եղ ել քո իրավունքն ա։

ԱՐԱՄ.—Ցանի սրտանց ես ասում, Մարիամ քույրիկ, հավատամ։

ՄԱՐ.—Հավատա, Արամայիս ջան, սրտանց եմ ասում, սրտանց։

ԱՐԱՄ.—Ես թղթումն ա գրված՝ Աստղիկին ուր ենք փախցնում։ Առ, Աստղիկ, դու չեկ կարդա։

ԱՍՏ.—(Խիս կասկածով, տարակուսած, վերցնում է բուլբուլը. Միսակը նույնպես խիս հետաքրքրվում է. Մարիամ, Բարսեղ նույնպես իրանց ուշադրությունը խիս լարում են, շնչերը պահած։ Կարդում է) Քաղվածք № 87 արձանագրություն։

ԱՐԱՄ.—(Ընդհատելով) Եղ թող, Աստղիկ։

ԱՍՏ.—(Շարունակում է) Համաձայն գաղափարի կոմիտեի № 186 շրջաբերականի...

ԱՐԱՄ.—Եղ ել թող, դու վորոշումը կարդա, վորոշումը։

ԱՍՏ.—(Շարունակում է) Վորոշվեց Յերեսնի 2-րդ աստիճանի կուսակալից ուղարկել ընկ. Աստղիկ Ավետիսյանին, տալով նրան ձանապարհածախս և որապահիկ։

ՄԻՍ.—Ուռա...

ԲԱՐՍ.—Տղեք ջան, չես ել ձեզ հետ՝ ուռա...

ԱՐԱՄ.—Մի սահաթ առաջ ստացվեց փոստը. չկարողացա համբերել, չեկա ձեզ ուրախացնելու։

ԱՍՏ.—(Արամայիսին, զերմագին բռնելով ձեռքը) Չգիտեմ ինչպես հայտնեմ իմ շնորհակալությունը...

ԱՐԱՄ.—Թող քո շնորհակալությունը լինի, չեմ կավարտես ուսումդ, կգաս մեր գյուղը աշխատելու։

ՄԱՐ.—(Բոլոր ժամանակ ապեամ նայում է սրա-նրա յերեսին) Բա-
վոր, ես ի՞նչ կարդաց Աստղիկը, չես գլխի չեմ ընկնում:
ԲԱՐՍ.—Սառնամեր, աչքդ լույս, կուսակցութիւնից գիր ա եկել,
վոր Աստղիկը եթա երեւան ուսումի:
ՄԱՐ.—Բա կասեր՝ փախցնում ենք:
ԲԱՐՍ.—Են գառաֆաթ ա կաներ, սառնամեր:
ՄԻՍ., ԱՍՏ.—(Արամայիսին ինչ-վոր պատմում են, Արամայիսը վր-
դովիւմ նշաններ ե անում):
ԱՐԱՄ.—(Մտեցնալով Մարիամին, կիսահանդիմանական) Մարիամ
քույրիկ, ես ի՞նչ եմ իմանում... Պատվովոր զոնախների
չեք սպասում, հմ:
ՄԻՍ.—Վոչինչ, Արամայիս, վոր եղպես ե չեղել, մենք նրանց հա-
խից կգանք:
ԱՐԱՄ.—Անպատճառ, ի՞նչպես են եղ սրիկաները պայմանա-
վորվել:
ԲԱՐՍ.—Ասել են՝ ճրագը կդնես ակուշկի գողը, դուռն ել բաց
կթողնես (Դրսից լսվում է սուլոց, հետո յերկրորդ սուլոց):
ՄԻՍ.—Ես նրանք կլինեն, իրար ձեն են տալիս:
ԱՐԱՄ.—Հիմի ի՞նչ անենք... (Մտնում է, վնակեան) Լաւ: Յեւ
ես ա լամպը կդնեմ ակուշկի գողը. չես, Միսակը, քովորը
կեթանք թոնրատուն. դուք մեր ու աղջիկ ձեզ համար նըս-
տեք արխելին, թող նրանք գան: Թե իրանց նամուսով հե-
ռացան, լաւ. չե, մենք կվարվենք նրանց հետ ինչպես
պետք ե: (Լամպը ցած է բերում, դնում պատմահանին) Դե,
քովոր, առաջ անցիր, հալդա:
ՄԱՐ.—Աման, Արամայիս ջան, քեզ մի բան չըլի:
ԱՐԱՄ.—(Դռնից) Արխելին միա: Աստղիկ, քեզ տեսնեմ, զոչնչ
կաց (հեռանում են: Յերկար պաուզա, յերթում լսվում է ռան
կալանք):
ՄԱՐ.—(Նստած տեղը անհանգիստ շարժումներ ե անում) Ախ, աստ-
ված, աստված, դու վողորմիս մեզի:
ԱՍՏ.—Մայրիկ, հանգիստ եղիր:
ՄԱՐ.—Ի՞նչ թհար հանգիստ ըլեմ, Աստղիկ ջան... Վախենամ
շատվոր ըլեն, մի կոխվ քցեն, տանս մեջ արի՞նք ըլի...
ԱՍՏ.—Մի վախենա, մայրիկ, վոչինչ ել չի ըլի:
ՄԱՐ.—ՈՖ, ելի սպանված ախպորդ պատկերը եկավ աչքիս առաջ:
ԱՍՏ.—Մայրիկ ջան, եզ մտքերը հեռացրու քեզանից:
ՄԱՐ.—Ախ, չի ըլում: (Պաուզա) Ախ, մի եզուց սպառնալամթ
եթալիր երեւան...

ԱՍՏ.—Եղպես ել կըլի, մայրիկ, մի վախի: (Լսվում է ռան կա-
սաղի հաշոցը: Յերկուսն ել ցնցվում են) Ես ե եկան: (Հան-
կարձ լսվում է դրսի դուռն հոռոցը, վոր բացվում է զգուշ,
կամաց):

Տ Ե Ս Ի Լ 7:

Նույնք, ԱԼԵՔՍԱՆ յեվ ԿԻՐԱԿՈՍ

(Ալեքսան, Կիրակոս ներս են մտնում կամաց գաղտագողի, հազնված
են բուրկաներ (յափնջի), մարքե մեծ գլխարկներով. զինված են խան-
չալներով, մահակներով. Ալեքսանի ձեռին կա նայել պարան, յեվ
մի մեծ քաւիկնակ: Նրանց տեսն առհասարակ անարկալ յե: Յերկար
պաուզա: Ալեքսան, Կիրակոս իրար հետ ինչ-վոր փախում են, վոր
Մարիամը չի վարվել համաձայն պայմանի):

ԿԻՐ.—(Յերկարացնելով) Բարի՛ իրիկո՞ւն ձեզի: (Պաուզա) Ընկեր
Աստղիկ, մերդ քեզ ասած կըլի...

ԱՍՏ.—(Սառը) Ասել ա:

ԿԻՐ.—Դե, վոր հիմի եղպես քաղաքավարի նստել ես, մենք ել
քեզի քաղաքավարի կխնդրենք, վոր քաղաքավարի վեր կե-
նաս ու եթանք:

ԱՍՏ.—Եզ վոր եղպես քաղաքավարութեան անունից եք խոսում,
չես ել ձեզ քաղաքավարի կխնդրեմ, վոր ձեր կրնկի վրա
շուռ գաք ու գնաք ձեր բանին:

ԱԼԵՔ., ԿԻՐ.—(Ձարմացած նայում են իրար յերեսի):

ԿԻՐ.—(Մարիամին) Մենք քեզ հետ եղպես ելինք պայման արե՞լ:

ՄԱՐ.—(Առանց լսելու Կիրակոսին) Ալեքսան, աղաչանք կանեմ,
լաւ ա, ախպեր, գնա ու քո բախտը մի ուրիշ տեղ փնտռի:
Բյասար՝ աղջիկս քեզ չուզա:

ԱԼԵՔ.—Ի՞նչ թհար՝ չուզա... Բա չես նրա մասխարեն ըլե՞մ:

ՄԱՐ.—Ինչի՞ չես նրա մասխարեն ըլում. են քե ի՞նչ ա արել, չա
չե ի՞նչ կարա անի:

ԱԼԵՔ.—Բա վոր կենացս թասը գետնովը տվեց...

ՄԱՐ.—Եզ ել ջահելութիւն եր, ներիր:

ԱԼԵՔ.—Բա մենք ել ինչի՞ համար ենք եկել ըստի:

ՄԱՐ.—Եկել եք, բարով եք եկել: Մենք ել հիմի աղաչանք կա-
նենք, վոր պատվով, անուշութեամբ եթաք ձեր բանին, մեզ
ել թողնեք մեր հալին:

ԿԻՐ.—(Խիս) Ես ի՞նչ... Մեր ու աղջիկ կուղեք մեզ մասխարա
զցե՞ք...

ՄԱՐ.—Կիրակոս ջան, մենք ել ով ենք, վոր ձեզ պեսներին մաս-
խարա գցենք:

ԿԻՐ.—Բանն ել եղ ա, ե, վոր ձեզ պեսները կուզեն եղ հալով մեզ
վրա ծիծաղան: (Մարիամին) Բա են շխշխալի չերվոնեցները
առնելու վախտը ուր եր քո խելքը, ել մեզ ինչո՞ւ կանչեցիր:

ՄԱՐ.—Հոգուդ ինչի՞ չես մեղք անում, Կիրակոս: Յես ձեզ վոչ
կանչել եմ, վոչ ել փող եմ վե կալի:

ԿԻՐ.—Ի՞նչ...

ԱԼԵՔ.—(Սպառնակալն) Այ շան կնիկ, փողերս ել կուզես ուրա-
նալ:

ՄԱՐ.—Ձեմ ուրանա, փող թողել եք. (մեկնելով փողերը) Ը՛հ,
ախպեր, ձեր փողերը. ինչ թհար թողել եք, ենպես ել կա:

ԱԼԵՔ.—(Մեքենայաբար վերցնում է փողերը):

ԿԻՐ.—Կուզես, յետ տու, մեկ ա, ել ուշ ա: Ես մարդը 3—4 վոչ-
խար ա մորթել, ենքան փող ծախսել, դոնախներն ել եկել
են: Ինչ ել ըլի՜ աղջկանդ պտի տանենք:

ՄԱՐ.—(Աղետագին) Ելի աղաչանք կանեմ, Կիրակոս ջան, իմա-
ցիր, թե քո քրն ա, իմացիր, թե վարձք ա՜ կանես, եղ
բանը մի արա: Կուզես վոտդ ընկնեմ, Կիրակոս ջան, ես
մեծ ու շեն ոջախից ես մի աղջիկն ա մնացել, նրա արեն
ել միք սեացնի:

ԱԼԵՔ.—Լավ, համաձայն եմ: (Արամայիս, Միսակ մոտենում են
դռանը, լսում):

ՄԱՐ.—(Անչափ ուրախացած) Ապրիս, Ալեքսան, թող աստված...

ԱԼԵՔ.—Մենակ մի պայմանով: Թող ես գիշեր գա, մնա իմ կշտին,
եզուց քո աղջիկը ելի թող քեզ ըլի (փողերից հաշվելով մի
յերկու չերվոնեց) Ը՛հ, ես չերվոնեցն ել վե կալ քեզ:

ՄԱՐ.—(Սարսափած) Վուչ, Ալեքսան, եղ ի՞նչ ա ...

ԱՍՏ.—Անամոթ...

ԿԻՐ.—(Աստղիկին) Ձենդ, լկրտված... եղ կուսակցականների կշտին
քնելիս ամոթ չե՞ս անի... Դե հիմի քո վոտով ճամբա ըն-
կիր, հայդա, թե չե...

ՄԱՐ.—(Անխառնում է խնդրել Կիրակոսին, վերջինս կոպիս զրոքե-
սում է Մարիամին):

ԿԻՐ.—Դե, ուղ ելի:

ՄԻՍ., ԱՐԱՄ.—(Ձգուե քայլերով ներս են մտնում):

ԱՍՏ.—(Կիրակոսին) Ձեռքերդ քեզ պահիր, չհամարձակվես մորս
գիպչել:

ԱԼԵՔ.—Ձենդ, լիրբ աղջիկ:

ԿԻՐ.—(Ալեքսանին) Սրանց հետ քաղաքավարի խոսալը չարժե,
անցիր բանիդ (հարձակվում է Մարիամի վրա):

ԱԼԵՔ.—(Հարձակվելով Աստղիկի վրա) Դե առաջ անցիր, շան աղ-
ջիկ, թե չե կոմսոմոլի լեզուդ...

ԱՐԱՄ.—(Դուրս է գալիս մյուս սենյակից Միսակի հետ, ասեմա-
նակները ձեռներին) Կանգնեք...

ԱԼ., ԿԻՐ.—(Վախեցած յես-յես են գնում. խանչալներն ընկնում
են ձեռներից):

ԱՐԱՄ.—(Առաջ գալով) Ամոթ չըլի հարցնելը, դուք դաշնակների
կառավարութան մեջ եք ապրում, թե՞ Խորհրդային իշխա-
նության: Ձեզ եմ հարցնում:

ԿԻՐ.—Խորհրդային իշխանության. ի՞նչ կա վոր, սաղ ըլի ես կա-
ռավարությունը:

ԱՐԱՄ.—Վոչինչ. մենակ մի բան, վոր իրավունք չի առլիս ձեր
քիթն ու մոռթը տեղն ու տեղը ջարդել, ձեզ նման սրի-
կաներին շանսատակ անել: Այդ մեկի համար, ճիշտ ե, դուք
շատ եք սիրում Խորհրդային իշխանությունը:

ԱԼ., ԿԻՐ.—(Վախեցած լսում են, դողում):

ԱՍՏ.—Բավական ե, ընկեր Արամայիս, թող հեռանան:

ԱՐԱՄ.—Ի՞նչ, հեռանան, վոր գնան ծաղրեն մեր իշխանության:

ԱՍՏ.—Ես անպատվությունն ել նրանց բավական ե:

ԱՐԱՄ.—Դաշնակցական որենքներին հավատարիմ մնացողների
համար ի՞նչ նշանակություն ունի անպատվությունը:

ԿԻՐ.—Ե, ի՞նչ անենք, առա, ախպեր, հալբաթ մի որ ել... (չի
վերջացնում)

ԱՐԱՄ.—Ձեր դաշնակները կգան... Գիտեմ, նրանց շատ կարո-
տած կըլիք, ամա դժվար թե նրանք ըստի գան. ելի լավ
կըլի դուք գնաք նրանց մոտ: Հիմի նրանք արտասահմանի
քուչեքում կապիկ են պար ածում, դուք ել նաղարեն խը-
փեք: (Մտնում են յերկու գիշերապահներ):

ԱՐԱՄ.—(Կիրակոսին, Ալեքսանին) Դե, հայդա, առաջ անցեք: (գի-
շերապահներին) Կպահեք գրասենյակում մինչև իմ կարգա-
դրությունը: (Ալեքսան, Կիրակոս հեռանում են):

ԲԱՐՍ.—Չարը խափանվեց, սանամեր:

ՄԱՐ.—ՈՖ, ինչ լավ, վոր եսպես վերջացավ:

ՄԻՍ.—(Աստղիկին) Եղպես, քեզ ուզում ելին ես գիշեր փախցնել,
հա...

ԱՐԱՄ.—Ելի չենք փախցնելու, մենակ թե ուրիշ ուղղությամբ ե

ուրիշ նպատակով: Դե, Աստղիկ, պատրաստվիր, վաղը ճա-
նապարհվելու լես Երևան:

ՄԱՐ.—Արամայիս ջան, մի բան հարցնեմ, ես վոր հիմի աղջիկս
եթա, Երևան մեծ քաղաք, ինքը խամ աղջիկ, վախենամ
ընդի...

ԱՐԱՄ.—(Կտրելով խոսքը) Եդ կողմից միամիտ եղիր: Նա կապրի
իր նման սովորող աղջկերանց հետ: Նրան կպահեն աչքի
լուսի պես:

ԲԱՐՍ.—Մի բան ել չես հարցնեմ, Արամայիս ջան. նրա ուտե-
լիքը, շորը, չա չե ուրիշ ծախսեր, ո՞վ ա տալու:

ԱՐԱՄ.—Ուտելիք, շոր, կոշիկ, ամեն ինչ պետութձան հաշվին ա
ըլելու:

ԲԱՐՍ.—Ես ի՞նչ լավ բան ա:...

ԱՐԱՄ.—Բա, քավոր Բարսեղ, վոր տուրք ենք հավաքում, խոսք
եք անում, գանդատվում եք, հիմի տենձում եք ձեր տված
փողերը կառավարութունը ինչ նպատակների չե գործա-
դրում:

ԲԱՐՍ.—Նիկոլի վախտն ել ելինք տուրք տալիս, ամա ո՞վ եր ի-
մացել, վոր կառավարութունը գեղական աղջկան տանի
քաղաք, ուսումի տա:

ՄԱՐ.—Աստված հաստատ պահի ես կառավարութունը, ախ, լուս
իջնի Լենինի գերզմանին:

ԱՐԱՄ.—Լենինի գերեզմանի լուսը ես մեր ջահելների ուսումն ա
ըլելու: Ինչքան մեր ջահելը լուսավորվի, ենքան ել Լենինի
անունը պտի պալծառանա:

ՄԱՐ.—Արամայիս ջան, աղջիկս ինչքան ժամանակ ա սովորելու:

ԱՐԱՄ.—Յերկու տարի: Հետո կարող ե պատահել՝ ավելի բարձր
ուսումի ուղարկեն:

ՄԱՐ.—Եդ խոմ աղջիկս կպառավի, են վախտ ըսկի ուզող չի ըլի:

ԱՐԱՄ.—Ի՞նչ ես վախենում, աղջկանդ ուզողը ուզել ա, հավա-
նողն ել հավանել:

ՄԻՍ., ԱՍՏ.—(Խիս կառնում են անակնկալ հայտարարությունից,
աչքերը գցում ցած):

ԱՐԱՄ.—Դուք ել ի՞նչ եք ոլինբազութուններ անում... Ասեք ու
պրծեք, ես խեղճ կնիկն ել միամտի:

ԱՍՏ., ՄԻՍ.—(Յերեսնեսը շուռ են տալիս):

ԲԱՐՍ.—Պա, եսպես բան կա...

ԱՐԱՄ.—Բա չկա: Դե բոլ ա, կոմսոմոլին վայել չի ձեր արածը

(Բնօրրար բռնում ե մեկի լեղ մյուսի ականջներից, Մա-
րիամին) ես ել քո փեսեն:

ՄԱՐ.—Ես ի՞նչ եմ իմանում:

ԱՐԱՄ.—Ինչ վոր կա, են ես իմանում: Դե, շնորհավորիր:

ԲԱՐՍ.—Շատ լավ բան ենք իմանում: Յես շնորհավորեցի, բախ-
տավոր ըլեք:

ՄԱՐ.—Բա աղջկանս ղրկում եք ուսումի՞:

ԱՐԱՄ.—Վոչինչ տղին ել կուղարկենք:

ԱՍՏ.—(Հուզված մտեցնում ե, ընկնում մոր գիրկը) Մայրիկ...

ՄԱՐ.—Բախտավոր ըլես, աղջիկս, թող քո սրտով ըլի:

ԱՐԱՄ.—Յանի քո սրտով չի՞:

ՄԱՐ.—Սրտովս ա, սրտովս, Արամայիս ջան: Իմ աղջիկս ում վոր
սիրել ա, չես ել նրան կաշտեմ (համբուրում ե Միսակին):

ՄԻՍ.—(Մարիամին) Յես միշտ փափագել եմ մայրիկ ունենալ:
Դու գիտես, վոր չորս տարեկանից վորը եմ ֆաղեղ:

ՄԱՐ.—(Հիշելով անցյալը) Ախ, մերդ՝ Նազիկը, աչքիս առաջին ա:
Միասին խաղացել ենք, միասին մեծացել: Քո մերն ել մի
անբախտ կնիկ եր, քու գոռբագուս պապի ու իր կեսուրի
ձեռքին մի լեսիր. որ ու արե չտեսավ, ջահել-ջիվան հողը
մտավ: Ախ, են ի՞նչ որեր եր, ի՞նչ կարգեր:

ԱՐԱՄ.—Մարիամ քույրիկ, դե հիմի մենք ել ուզում ենք քան-
դել եդ կարգերը, փոխել հին որենքները:

ՄԱՐ.—(Հուզված) Քանդեցեք, բալա ջան, քանդեցեք, հիմի իմ
սիրտս համաձայնվում ա:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0341932

40727

Գինը 40 կոպ. (Մ.) $3\frac{1}{2}$ մ.

Ա. Կարադյուլյան (Շար-Լատ)
КОМСОМОЛКА АСТГИК

Госиздат ССР Армении
Эривань, 1930 г.
